

Bažnyčios žinios

Popiežius

Benediktas XVI	
ŽINIA 2010 M. GAVĖNIOS PROGA	2
PAMOKSLAS PER MIŠPARUS PAŠVĖSTOJO GYVENIMO DIENĄ	3

Bažnyčia Lietuvoje

Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinio posėdžio komunikatas	5
Mons. A. Poniškaitis paskirtas Vilniaus arkivyskupijos vyskupu	5
Ekumeninės pamaldos	6
Pašvęstojo gyvenimo diena	7
Kaišiadorių vyskupijos Kunigų diena	8
Atsinaujinimo diena	9
Pastoracinė savaitė	11
Europos <i>Caritas</i> pradėjo kampaniją „Be skurdo“	12
Mokinių konferencija „Bažnyčios tūkstantmetėje Lietuvoje“	13
Pranešimas spaudai dėl naujai įsikūrusios Krikščionių partijos pavadinimo vartojimo	14

Homilijos

SANDOROS PLANAS	
II gavėnios sekmadienis (C)	15
GYVENIMO LAIKAS	
III gavėnios sekmadienis (C)	16

Dokumentai

Tarptautinė teologijos komisija	
VISUOTINĖS ETIKOS PAIEŠKA: NAUJAS POŽIŪRIS Į PRIGIMTINĮ ĮSTATYMĄ (Pradžia)	17

Bažnyčia pasaulyje

Popiežius kalbėjo Romos Rotos tribunolo nariams	28
---	----

Benediktas XVI

Žinia 2010 m. gavėnios proga

„Dievo teisumas pasireiškė tikėjimu į Jėzų Kristų“
(plg. Rom 3, 21–22)

Brangūs broliai ir seserys!

Kasmet gavėnios proga Bažnyčia kviečia mus nuširdžiai peržiūrėti savo gyvenimą Evangelijos mokyimo šviesoje. Šiais metais norėčiau pasiūlyti šiek tiek apmąstyti plačią teisingumo temą, pradėdamas nuo šventojo Pauliaus ištaros: „Dievo teisumas pasireiškė tikėjimu į Kristų“ (plg. Rom 3, 21–22).

Teisingumas: „atiduoti kitam tai, kas jam priklauso“

Pirmiausia norėčiau stabtelėti prie žodžio „teisingumas“ reikšmės. Bendrojoje vartosenoje šis žodis, anot romėnų III a. teisininko Ulpiano garsaus posakio, reiškia „atiduoti kitam tai, kas jam priklauso“. Vis dėlto šiuo klasikiniu apibrėžimu neįvardijama, kas tiksliai „priklauso“ kiekvienam asmeniui. Tai, ko žmogui labiausiai reikia, įstatymu neįmanoma laiduoti. Pilnatviškam gyvenimui reikia kai ko asmeniškesnio, to, ką galima gauti tik kaip dovaną: galėtume sakyti, kad žmogus gyvena meile, kurią suteikti gali tik Dievas, sukūręs žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą. Materialinės gėrybės neabejotinai yra naudingos ir reikalingos – pats Jėzus rūpinosi gydyti ligonius, pamaitinti paskui jį sekančias minias ir tikrai smerkia abejingumą, dėl kurio net šiandien miršta šimtai milijonų stokodami maisto, vandens ir vaistų. Tačiau „paskirstomuoju“ teisingumu žmogui nesuteikiama visa tai, „kas jam priklauso“. Kaip žmogui reikia duonos, lygiai taip jam dar labiau reikia Dievo. Šventasis Augustinas atkreipia dėmesį: jei „teisingumas yra dorybė, suteikianti kiekvienam, kas jam priklauso... kur tada žmogaus teisingumas, kai jis pabėga nuo teisingojo Dievo?“ (*De civitate Dei*, XIX, 21).

Kas yra neteisingumo priežastis?

Evangelistas Morkus perteikia šiuos Jėzaus žodžius, pasakytus to meto debatų, kas švaru ir nešvaru, kontekste: „Nėra nieko, kas iš lauko įėjęs į žmogų, galėtų jį sutepti. Žmogų sutepa vien tai, kas iš žmogaus išeina... Žmogų suteršia vien tai, kas iš jo išeina. Iš vidaus, iš žmonių širdies, išeina pikti sumanymai“ (*Mk* 7, 14–15. 20–21). Fariziejų reakcijoje dar aiškiau nei tiesioginiame klausime dėl valgio galime aptikti nuolatinę žmogaus pagundą blogio ištakas perkelti išorinei priežasčiai. Tokia išankstinė prie-

laida slypi daugelyje šiuolaikinių ideologijų: kadangi neteisingumas kyla „iš lauko“, norint, kad įsiviešpatautų teisingumas, užtenka pašalinti išorines priežastis, neleidžiančias jo pasiekti. Tokia mąstysena – įspėja Jėzus – nai-vi ir trumparegiška. Neteisingumo, blogio vaisiaus, šaknys nebūtinai vien išoriškos; jos glūdi žmogaus širdyje, kur aptinkamos slėpiningos bendradarbiavimo su blogiu sėklos. Psalmininkas karčiai pripažįsta: „Štai esu gimęs su kalte, ir mano motina mane pradėjo su nuodėme“ (*Ps* 51, 7). Taip, žmogų susilpnina gili žaizda, menkinanti jo gebėjimą užmegzti bendrystę su kitu. Iš prigimties atviras laisvam dalijimuisi *bendryste*, jis atranda savyje stebinančią traukos jėgą, verčiančią gręžtis į save, iškelti save *virš* kitų ir *priešpriešinti* kitiems: tai – egoizmas, pirmosios nuodėmės padarinys. Adomas ir Ieva, suvilioti Šėtono melo, nuskynė slėpiningą vaisių ir taip sulaužė Dievo įsakymą, pasitikėjimo Meile logiką pakeisdami įtarumo bei konkuravimo logika, gavimo ir pasitikinčio laukimo iš Kito logiką paversdami nekantraus griebimo ir tenkinimosi vien savo jėgomis logika (plg. *Pr* 3, 1–6), dėl to jie patyrė nerimą ir netikrumą. Kaip žmogui išsilaisvinti iš šio savanaudiško polinkio ir atsiverti meilei?

Teisingumas ir „sadaqah“

Izraelio išminties šerdyje aptinkame tvirtą tikėjimo į Dievą, pakeliančio „silpną žmogų iš dulkių“ (*Ps* 113, 7), ir teisingumo artimo atžvilgiu ryšį. Tai gerai išreiškia hebrajiškas žodis *sadaqah*, žymintis teisingumo dorybę. *Sadaqah* iš tiesų reiškia visišką Izraelio Dievo valios priėmimą ir teisingumą artimo (plg. *Iš* 20, 12–17), pirmiausia vargšo, ateivio, našlaičio ir našlės (plg. *Išt* 10, 18–19), atžvilgiu. Šios dvi reikšmės viena su kita susijusios, nes izraelitui paremti vargšą yra ne kas kita, kaip gražinti Dievui tai, ką Dievas jam pačiam yra padaręs, – išgelbėjęs savo tautą iš vargo. Neatsitiktinai Įstatymo plokštelės Mozei ant Sinajaus kalno buvo dovanotos perkirtus Raudonąją jūrą. Įstatymo klausymasis suponuoją tikėjimą į Dievą, kuris išgirdo jų šauksmus ir nužengė „išgelbėti iš egiptiečių rankų“ (plg. *Iš* 3, 8). Dievas dėmesingas vargšų šauksmams, tačiau už tai prašo ir pats būti išgirstas: prašo teisingumo vargšui (plg. *Sir* 4, 4–5), ateiviui (plg. *Iš* 22, 20), vergui (plg. *Išt* 15, 12–18). Tad, norint gyventi teisingumu, būtina atsisakyti pasitenkinimo vien savimi iliuzijos, gilaus užsisklendimo, kuris yra tikroji neteisingumo versmė. Kitaip tariant, būtinas dar gilesnis „išėjimas“, negu Dievo įvykdytas su Moze, širdies išlaisvinimas, kurį įgyvendinti Įstatymo raidė bejėgė. Tad ar žmogus gali tikėtis teisingumo?

Kristus – Dievo teisingumas

Geroji Naujiena visapusiškai atsiliepia į žmogiškąjį teisingumo troškimą. Apaštalas šventasis Paulius Laiške

romiečiams pabrėžia: „Bet dabar be įstatymo pasireiškė Dievo teisumas... Tai Dievo teisumas, tikėjimu į Kristų duodamas visiems tikintiesiems. Nėra jokio skirtumo, nes visi yra nusidėję ir stokoja Dievo garbės, o nuteisiami dovanai jo malone dėl Kristaus Jėzaus atpirkimo. Dievas jį paskyrė permaldavimo auka, jo kraujo galia, veikiančia per tikėjimą“ (3, 21–25).

Kas gi tada yra Kristaus teisingumas? Pirmiausia tai iš malonės kylantis teisingumas, kai save ir kitus taiso, gydo ne pats žmogus. Tai, kad „permaldavimas“ kyla iš Kristaus „kraujo“, reiškia, jog žmogų iš jo kalčių naštos išlaisvina ne žmogaus aukos, bet Dievo meilės aktas, kuris yra begalinis, iki pat žmogui numatyto prakeiksmo prisiėmimo, kad šis mainais gautų „palaiminimą“, priklausantį Dievui (plg. *Gal 3, 13–14*). Bet tai iškart kelia prieštarą: koks tai teisingumas, kai teisus žmogus miršta už kaltą, o kaltasis mainais gauna palaiminimą, priklausantį teisiamajam? Ar tai nereiškia, jog kiekvienas gauna priešinga tam, „kas jam priklauso“? Iš tikrųjų čia mes atrandame dieviškąjį teisingumą, smarkiai besiskiriantį nuo jo žmogiškojo atitikmens. Dievas išpirko mus savo Sūnaus kaina, tikrai besaike kaina. Kryžiaus teisingumo akivaizdoje žmogus gali maištauti: tai parodo, kad žmogui savęs neužtenka, jam iki galo save įgyvendinti reikia Kito. Atsiversti į Kristų, įtikėti Evangelija galiausiai reiškia atsakyti pasitenkinimo savimi iliuzijos, kad atrastum ir pripažintum poreikį – kitų ir Dievo poreikį, Dievo atleidimo bei draugystės poreikį.

Tada tampa aišku, jog tikėjimas visiškai nėra koks nors prigimtinis, lengvas ir akivaizdus dalykas: norint pripažinti, jog man reikia Kito, kuris išlaisvintų mane iš to, „kas mano“, ir neužtarnautai dovanotų tai, „kas jo“, būtina nusižeminti. Tai vyksta pirmiausia priimant Sutaikinimo ir Eucharistijos sakramentus. Veikiami Kristaus, galime įžengti į „didžiausią“ teisingumą, kuris yra meilės teisingumas (plg. *Rom 13, 8–10*), teisingumą, kai kiekvienas visada pripažįsta esąs labiau skolininkas negu kreditorius, nes yra gavęs daugiau, negu kada nors būtų galėjęs tikėtis.

Sustiprintas tokios patirties, krikščionis kviečiamas prisidėti prie statydinimo teisingų visuomenių, kur visi gaus tai, kas būtina žmogaus kilnumo vertam gyvenimui, ir kur teisingumą gaivins meilė.

Brangūs broliai ir seserys, gavėnią vainikuoja Velykų tridienis, jo metu šiais metais taip pat švėsime dieviškąjį teisingumą, kuris yra meilės, dovanojimo, išganyto pilnatvė. Šis atgailos laikas kiekvienam krikščioniui tebūna tikro atsivertimo ir visokį teisingumą įgyvendinti atėjusio Kristaus slėpinio brandaus pažinimo metas. Tai linkėdamas nuoširdžiai visiems teikiu savo apaštališkąjį palaiminimą.

Vatikanas, 2009 m. spalio 30 d.

Benedictus PP XVI

Benediktas XVI

Pamokslas per mišparus Pašvęstojo gyvenimo dieną

2010 m. vasario 2 d.

Brangūs broliai ir seserys!

Jėzaus Paaukojimo šventykloje šventės dieną švenčiame Kristaus gyvenimo slėpinį, susijusį su Mozės įstatymo priesaku, liepusiu tėvams, praėjus 40 dienų nuo pirmagimio gimimo, užkopus į Jeruzalės šventyklą paaukoti savo sūnų Viešpačiui ir atlikti motinos apvalymo ritualą (plg. *Iš 13, 1–2.11–16; Kun 12, 1–8*). Marija ir Juozapas irgi atliko šias apeigas, paaukodami, kaip reikalavo įstatymas, porą purpelių arba du balandžiukus. Žvelgdami giliau, suvokiame, kad tą akimirką pats Dievas aukojo savo viengimį Sūnų žmonėms senojo Simeono ir pranašės Onos žodžiais. Juk Simeonas paskelbė Jėzų kaip žmonijos „išgelbėjimą“, visų tautų „šviesą“ ir „priešta-

ravimo ženklą“, nes jis atskleis daugelio širdžių mintis (plg. *Lk 2, 29–35*). Rytuose ši šventė vadinama *Hypapante*, susitikimo švente: juk Simeonas ir Ona, sutinkantys Jėzų šventykloje ir atpažįstantys jame lauktąjį Mesiją, atstovauja žmonijai, sutinkančiai savo Viešpatį Bažnyčioje. Vėliau ši šventė paplito ir Vakaruose, išplėtodama pirmiausia šviesos simbolį ir procesiją su žvakėmis <...>. Šiuo regimu ženklų norima pažymėti, kad Bažnyčia tikėjime sutinka tą, kuris yra „žmonių šviesa“, ir priima jį su visu tikėjimo polėkiu, kad šią „šviesą“ neštų į pasaulį.

Garbingasis Jonas Paulius II panorė, kad nuo 1997 m. kartu su šia liturgine švente visoje Bažnyčioje būtų švenčiama ypatinga Pašvęstojo gyvenimo diena. Juk Dievo Sūnaus atnašavimas – simbolizuojamas jo paaukojimu šventykloje – yra pavyzdys visiems vyrams ir moterims, pašvenčiantiesiems savo gyvenimą Viešpačiui. Šios dienos tikslas trejopas: pirma, pašlovinti Viešpatį ir jam padėkoti už pašvęstojo gyvenimo dovaną; antra, skatinti Dievo tautą šią dovaną pažinti ir branginti; galiausiai kviesti tuos, kurie visą gyvenimą paskiria Evangelijos reikalui, švęsti įstabius darbus, kuriuos Viešpats nuveikė juose.

Dėkodamas jums, taip gausiai susirinkusiems šią ypač jums dedikuotą dieną, su didele meile trokštu visus iki vieno pasveikinti – vienuolius, vienuoles, pašvęstuosius asmenis, parodydamas nuoširdų artumą jums ir kaip branginu visa, ką atliekate tarnaudami Dievo tautai.

Ką tik paskelbtame trumpame skaitinyje iš Laiško žydams puikiai pristatomi motyvai, davę pradžią šiai gražiai ir reikšmingai šventei. Tai duoda mums progą apmąstyti kelis momentus. Šiuo tekstu – dviem eilutėmis, tačiau labai prisotintomis prasmės – pradedama Antrojo laiško žydams dalis, įvesdinanti mus į pagrindinę Kristaus kaip vyriausiojo Kunigo temą. Iš tikrųjų dar reikėtų atsižvelgti į prieš tai esančią eilutę, kurioje sakoma: „Mes turime didį vyriausiąjį kunigą, praėjusį pro dangus Dievo Sūnų Jėzų, taigi tvirtai laikykimės tikėjimo“ (Žyd 4, 14). Šioje eilutėje Jėzus parodomas kylantis pas Tėvą; kitoje – kaip nužengiantis pas žmones. Kristus pristatomas kaip Tarpininkas: jis – tikras Dievas ir tikras žmogus ir todėl tikrai priklauso ir dieviškajam, ir žmogiškajam pasauliui. Iš tikrųjų tik remiantis tokiu tikėjimu, tokiu tikėjimu į Jėzų Kristų, vienatinį ir galutinį Tarpininką, išpažinimu, pašvęstasis gyvenimas – gyvenimas, pašvęstas Dievui per Kristų, – yra prasmingas Bažnyčioje. Jis prasmingas tik tada, kai Kristus tikrai yra Tarpininkas tarp Dievo ir mūsų, kitaip tai būtų sublimacijos ar nusišalinimo forma. Jei Kristus nebuvo tikras Dievas ir kartu visiškas žmogus, krikščioniškojo gyvenimo pamatas, kaip toks, tampa niekiniu, juolab ir visas vyro ir moters krikščioniškojo savęs pašventimo pagrindas. Juk pašvęstuoju gyvenimu „galingai“ liudijama ir išreiškiama tai, kad Dievas ir žmogus vienas kito ieško, juos vieną prie kito traukia meilė. Pašvęstasis asmuo pačiu savo buvimu yra savotiškas „tiltas“ Dievop visiems, kurie jį sutinka, – paraginimas, sugrįžimas pas Dievą. Ir visa tai dėl Jėzaus Kristaus, Tėvo Pašvęstojo, tarpininkavimo. Jis pamatas! Jis, kuris yra mūsų trapumo dalininkas, kad galėtume dalytis jo dieviškąja prigimtimi.

Mūsų tekste daugiau negu tikėjimas pabrėžiamas „pasitikėjimas“, kurio kupini galime artintis prie „malonės sosto“ nuo tada, kai mūsų vyriausiasis Kunigas pats buvo „kaip ir mes, visaip mėgintas“. Galime artintis, kad „patirtume gailestingumą“, „rastume malonę“ ir gautume „pagalbą deramu laiku“. Mano akimis, šiuose žodžiuose glūdi didi tiesa ir sykiu didelė paguoda mums, kurie gavome ypatingo pašvęstumo Bažnyčioje dovaną ir įpareigojimus. Pirmiausia galvoje turiu jus, pašvęstieji broliai ir seserys. Kupini pasitikėjimo, jūs prisiartinote prie „malonės sosto“ – Kristaus, jo Kryžiaus, jo Širdies, prie jo dieviškojo buvimo Eucharistijoje. Kiekvienas iš jūsų prisiartinote prie jo kaip prie tyros ir ištikimos meilės versmės, tokios didelės ir gražios meilės, kad ji verta visko, ji vertesnė už visa, ką

turime, nes viso gyvenimo neužtenka atlyginti už tai, kas yra Kristus ir ką jis dėl mūsų padarė. Tačiau jūs prisiartinote prie jos ir kasdien artinatės, kad gautumėte pagalbą deramu laiku ir išbandymo valandą.

Pašvęstieji asmenys pašaukti ypatingu būdu liudyti tą Viešpaties gailestingumą, kuris žmogui reiškia išgelbėjimą. Jie sergsti gyvą Dievo atleidimo patirtį, nes suvokia esą išgelbėti, esą didūs, kai pripažįsta, kad yra maži; jaučiasi atnaujinti bei gaubiami Dievo šventumo, kai pripažįsta savo nuodėmę. Kaip tik todėl ir šiandieniam žmogui pašvęstasis gyvenimas išlieka pirmutinė „nuoširdaus sąžinės gailėsčio“, nuolankaus savo varganumo pripažinimo mokykla, bet kartu ir pasitikėjimo Dievo gailestingumu, jo niekad nenuviliančia meile mokykla. Iš tikro, juo labiau priartėjame prie Dievo, juo arčiau esame prie jo, juo naudingesni esame kitiems. Pašvęstieji asmenys patiria Dievo malonę, gailestingumą ir atleidimą ne tik dėl savęs, bet ir dėl brolių, būdami pašaukti savo širdyje nešioti žmonių bėgštavimus ir lūkesčius, ypač tų, kurie nutolę nuo Dievo. Pirmiausia klauzūroje gyvenančios bendruomenės, ypatingu būdu pasižadėjusios ištikimai „būti su Viešpačiu“, „būti Kryžiaus papėdėje“, dažnai atlieka šį pavaduojamąjį vaidmenį vienydamosi su Kristaus kančia, prisiimdamos kitų kančias ir išmėginimus ir viską džiugiai aukodamos pasaulio išganymui labui.

Pagaliau, brangūs bičiuliai, kelkime į Viešpatį padėkos ir šlovinimo himną dėl paties pašvęstojo gyvenimo. Be jūsų pasaulis būtų skurdesnis! Pašvęstasis gyvenimas pranoksta paviršutiniškus funkcionalistinius vertinimus ir yra svarbus kaip tik kaip neužsitarnaujamo ir meilės ženklas, juo labiau visuomenėje, kuriai gresia uždusti to, kas efemeriška ir naudinga, sukuryje (plg. posinodinis apaštališkasis paraginimas *Vita consecrata*, 105). Pašvęstasis gyvenimas, priešingai, liudija Viešpaties meilės begalinį apstumą – Viešpaties, kuris pirmas „neteko“ gyvybės dėl mūsų. Šią akimirką turiu galvoje pašvęstuosius asmenis, jaučiančius kasdienių pastangų našta ir nesulaukiančius žmogiškojo dėkingumo, turiu galvoje pagyvenusius vienuolius bei vienuoles, ligonius, visus, kuriems sunku apaštalauti. Nė vienas iš jų nėra nereikalingas, nes Viešpats sujungė juos su „malonės sosto“. Priešingai, jie yra brangi dovana Bažnyčiai ir pasauliui, ištroškusiame Dievo ir jo Žodžio.

Kupini pasitikėjimo ir dėkingumo, atnaujinkime visiško savęs paaukojimo veiksmą paaukodami save šventykloje. Kunigų metai tebūna dar viena proga kunigams vienuoliams uoliau žengti šventumo keliu, o visiems pašvęstiesiems vyrams ir moterims paskata remti ir palaikyti jų tarnybą karšta malda. Šiuos malonės metus birželio mėnesį Romoje vainikuos tarptautinis kunigų susitikimas, į kurį kviečiu visus vykdančius

šventąją tarnybą. Artinamės prie triskart švento Dievo, kad paaukotume mūsų, Dievo karalystei pašvęstųjų vyrų ir moterų, asmeninį ir bendruomeninį gyvenimą ir misiją. Tas vidinis aktas tesuvienija mus artimai ir dvasiškai su Mergele Marija: kontempliuodami ją, Kūdikelį Jėzų aukojančią šventykloje, pagerbiame ją kaip pirmąją ir tobulą pašvęstąją, laikomą Dievo, kuri jį laiko savo rankose, kaip neturtingą ir klusnią Mergele, visiškai mums save atidavusią dėl to, kad ji yra visa Dievo. Jos mokykloje ir jos motiniškai padedami atnaujinkime savo „štai aš“ ir savo *fiat*. Amen.

▼ Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinio posėdžio komunikatas

2010 m. vasario 4 d. Kaune vyko Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis. Jame dalyvavo kardinolas A. J. Bačkis, arkivyskupas S. Tamkevičius, vyskupai E. Bartulis, J. Boruta, J. Kauneckas, J. Matulaitis, R. Norvila, J. Ivanauskas, J. Tunaitis, J. Preikšas, J. Žemaitis. Posėdyje taip pat dalyvavo Apaštališkasis Nuncijus Lietuvai arkivyskupas Luigis Bonazzis.

Ganytojai apžvelgė Lietuvos katalikiškų centrų 2009 m. veiklos ataskaitas. Plačiau diskutuota dėl bažnytinių centrų ir kitų Bažnyčios gyvenimo sričių finansavimo perspektyvų.

Posėdžio dalyviams pateikta informacija apie bendradarbiavimą su valdžios institucijomis, apžvelgti įvairūs teisiniai klausimai. Ganytojai išreiškė pritarimą Lietuvos valdžios sprendimui paremti Italijos valdžios pastangas apsaugoti valstybes nares nuo Europos Sąjungos institucijų kišimosi į reikalus, susijusius su vietos religiniu ir tautiniu paveldu bei tradicijomis, kaip atsitiko sprendžiant kryžių ir kitų religinių ženklų buvimo valdžios finansuojamose mokyklose bylą.

Lietuvos ganytojai susipažino su Popiežiškosios Šv. Kazimiero kolegijos Romoje veiklos ataskaita. Vieną iš Kolegijos Priežiūros tarybos narių mons. P. Rajič Šventajam Tėvui paskyrus apaštališkuoju nuncijumi, vyskupai į jo vietą išrinko vysk. R. Norvilą.

Liturginės komisijos pirmininkas vysk. J. Boruta pristatė parengtą Liturginių valandų I tomą. Ganytojai jį patvirtino ir siūš Šventajam Sostui aprobuoti.

Mons. G. Grušas supažindino ganytojus, kaip vyksta pasirengimas kovo pradžioje numatytai konferencijai Seime. Jos metu bus pristatyta naujoji popiežiaus Benedikto XVI enciklika *Caritas in Veritate*. Į šią konferenciją kviečiami politikos, verslo, bažnytinių organizacijų atstovai iš visos Lietuvos.

Posėdžio metu ganytojai trejų metų kadencijai paskyrė naująjį Lietuvos katalikių moterų sąjungos dvasios tėvą kun. V. Rapalį.

Vysk. R. Norvila supažindino su rengiamu Našlių asociacijos statutu. Šios bendruomenės misija – padėti vietos vyskupui pastoracijoje. Ganytojai pritarė, kad toks judėjimas savo veiklą pradėtų Vilkaviškio vyskupijoje.

Kitas plenarinis Lietuvos Vyskupų Konferencijos posėdis bus surengtas gegužės 4–6 d. Vilniuje.

Vyskupų Konferencijos sekretoriatas

Mons. A. Poniškaitis paskirtas Vilniaus arkivyskupijos vyskupu

Vasario 5 d. Šventasis Tėvas Benediktas XVI Vilniaus arkivyskupijos vyskupu augziliaru ir titulinu Sinos (*Sinna*) vyskupu paskyrė Vilkaviškio vyskupo generalvikarą monsinjorą Arūną Poniškaitį.

Numatoma, kad vyskupo nominanto konsekracija vyks Vilniaus arkikatedroje per Lietuvos Globėjo Šventojo Kazimiero iškilme.

Vyskupas augziliaras, arba (arki)vyskupijos ordinario pagalbininkas, talkina (arki)vyskupui Ganytojo darbe. Vyskopus pagalbininkus įprasta skirti į diecezijas, kuriose platus sielovados ir administracinės veiklos laukas. Nuo 1991 m. Vilniaus arkivyskupijos vyskupo augziliaro pareigas eina vyskupas Juozas Tunaitis, sulaukęs garbingo amžiaus.

Pagal Kanonų teisę kiekvienam konsekruojamam dvasininkui turi būti pavesta vyskupija, todėl vyskupai augziliarai skiriami į vadinamuosius titulinus vyskupų sostus. Tai istorinės vyskupijos, kurių išlikęs tik vardas (titulas), nes įkurtos pirmaisiais krikščionybės amžiais jos vėliau nunyko, tapusios kitų tikėjimų išpažinėjų teritorija. Daugiausia tokių vyskupijų yra dabartinėje Turkijoje, Artimuosiuose Rytuose ir Šiaurės Afrikoje. Monsinjoras Arūnas Poniškaitis nominuotas titulinu Sinos (*Sinna*) vyskupu. Ši vyskupija buvo dabartiniame Tunise, žemėse, kurios kelis amžius prieš Kristų buvo žinomos kaip Kartagina. Nukariautos Romos imperijos, ankstyvosios krikščionybės laikais jos tapo svarbiu evangelinio tikėjimo židiniu. Ankstesnis titulinis Sinos vyskupas buvo a. a. apaštališkasis nuncijus Graikijoje arkiv. Paulas Fouadas Tabetas.

Arūnas Poniškaitis gimė 1966 m. rugpjūčio 1 d. uoliai praktikuojančių katalikų šeimoje, pakrikštytas Griškabūdžio bažnyčioje. Pirmuosius ketverius metus gyveno tėviškėje, Žvirgždaičių parapijos Vyšpinių kaime (Šakių rajonas), vėliau – Vilkaviškyje, kur 1984 m. baigė 2-ąją vidurinę mokyklą (dabar – „Aušros“ gimnazija).

Po privalomosios tarnybos sovietinėje armijoje 1987 m. buvo priimtas į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. Ją baigęs 1992 m. gegužės 31 d. Marijampolėje iš vysk. Juozo Žemaičio MIC rankų gavo kunigystės šventimus ir paskirtas Alytaus Šv. Angelų Sargų parapijos vikaru. Teologijos studijas tęsė Popiežiškajame Šv. Grigaliaus universitete Romoje, kur 1997 m. įgijo teologijos licenciato, o 2001 m. – teologijos daktaro laipsnį. Grįžęs į Lietuvą ėjo Alytaus Šv. Kazimiero parapijos klebono, 2001–2004 m. – Vilkaviškio vyskupijos Palaimintojo Jurgio Matulaičio kunigų seminarijos Marijampolėje dvasios tėvo pareigas. 2001–2009 m. dėstė fundamentinę teologiją Vytauto Didžiojo universitete, kursus Marijampolės kunigų seminarijoje ir Marijampolės kolegijoje. 2003 m. kun. Arūnas Poniškaitis buvo paskirtas Vilkaviškio vyskupijos kurijos notaru, o 2004 m. – Vilkaviškio vyskupo generalvikaru. 2005 m. jam suteiktas Šventojo Tėvo kapeliono – monsinjoro – titulas. Pastarąjį dešimtmetį jis taip pat buvo Vilkaviškio vyskupijos kunigų tarybos nariu ir konsultoriumi, Marijampolės „Tikėjimo ir šviesos“ bendruomenės kapelionu, Vilkaviškio vyskupijos atstovu leidinyje „Bažnyčios žinios“, Ateitininkų federacijos Marijampolės vietovės valdybos dvasios vadu.

Artimiausiu metu vyskupas nominantas Arūnas Poniškaitis persikels į Vilnių ir rengsis konsekracijai, susipažins su arkivyskupijos gyvenimu bei institucijomis.

-lvks, Vn-

Ekumeninės pamaldos

Vilniuje

Sausio 25 d. Šv. Pauliaus atsivertimo iškilmė Šv. Jonų bažnyčioje baigėsi Maldos už krikščionių vienybę savaitė. Pamaldoms vadovavo kardinolas Audrys Juozas Bačkis. Liturgijoje kartu dalyvavo evangelikų liuteronų kunigas Ričardas Dokšas, *Tikėjimo žodžio* vyr. pastorius Giedrius Saulytis, evangelikų reformatų kunigas Raimondas Stankevičius, pranciškonų provincijolas kun. Astijus Kungys, kun. Arūnas Peškaitis OFM ir stačiatikių Bažnyčios atstovas.

Aptardamas Dievo žodį kardinolas Bačkis kalbėjo: „Iš protestantų galime pasimokyti gerbti Dievo žodį, kuris Katalikų Bažnyčioje tiek metų buvo paslėptas. Mes išaukštiname Eucharistiją ir kitus sakramentus, tačiau užmiršome, kad Dievo žodis turi būti taip pat laužomas kaip ir Eucharistinė duona. Lieskimės prie jo kaip prie degančios žarijos. Liudykime tą žodį savo gyvenimu. Mes turime būti viena, kad pasaulis įtikėtų. O vienybė yra ne žmogaus darbas, o Šventosios Dvasios dovana.“

Ekumeninės pamaldos šią savaitę taip pat buvo švenčiamos Bernardinų, liuteronų ir *Tikėjimo žodžio* bažnyčiose. *Tikėjimo žodžio* bažnyčioje pirmą kartą susirinkę įvairių konfesijų dvasininkai ypač akcentavo visų krikščionių atsakomybę už laisvės dovana, nes šių ekumeninių pamaldų šventimą gražiai įprasmino Lietuvos nepriklausomybės 20-mečio šventimas. *Tikėjimo žodžio* vyr. pastorius G. Saulytis pabrėžė, kad ši savaitė krikščionims buvo skirta atgailauti, valyti savo širdį. Evangelikų liuteronų kunigas R. Dokšas atkreipė dėmesį, kad krikščionys, gyvenantys viename mieste, galėtų dažniau užėiti į svečius pas savo brolius iš kitų konfesijų ir pagarbinti Dievą tai konfesijai artimu būdu. Juk visi dideli dalykai prasideda nuo mažų. Pamaldas *Tikėjimo žodžio* bažnyčioje giesmėmis papuošė šios bažnyčios choras „Maranata“, liuteronų bažnyčios choras „Adoremus“ ir Vilniaus arkikatedros grigališkasis choralas.

Klaipėdoje

Sausio 24 d. vakare, baigiantis Krikščionių vienybės savaičiai, maldai į Klaipėdos Kristaus Karaliaus bažnyčią rinkosi miesto krikščionys. Sekmadienio vakaro

Kunigų paskyrimai Kaišiadorių vyskupijoje

Kun. **Juozas Bakšys**, Butrimonių parapijos klebonas, paskirtas aptarnauti Dusmenų parapiją. Iki šiol Dusmenų parapiją aptarnavo Pivašiūnų parapijos klebonas mons. Vincas Baublys.

Kun. **Algimantas Gaidukevičius**, Onušio parapijos klebonas, paskirtas aptarnauti Žilinių parapiją.

Kun. **Jonas Zubrus SJ** jo paties prašymu atleistas iš Žilinių parapijos administratoriaus pareigų.

-KŠ-

Diakonų šventimai

Sausio 16 d. diakono šventimų dovana priėmė septyni Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarijos auklėtiniai: Gailestingojo Jėzaus bendruomenės brolis **M. Marszalek**, Kaišiadorių vyskupijos klierikas **L. Visockas** bei penki Vilniaus arkivyskupijos klierikai: **M. Bernotavičius**, **A. Bylinski**, **P. Gucevičius**, **J. Naujokaitis** ir **M. Sotničenka**. Iškilmingas šv. Mišias celebravo ir pamokslą pasakė kardinolas A. J. Bačkis. Pamokslu metu jis pabrėžė pasiaukojančios tarnystės svarbą ir priminė, kaip svarbu ištikimai laikytis prisiimtų klusnumo, celibato bei brevijoriaus įsipareigojimų.

Prieš šventinius pietus VI kurso seniūnas diak. M. Sotničenka nuoširdžiai padėkojo Dievui ir visiems lydėjusiems pašaukimo kelionėje. Kardinolas išreiškė pasitikėjimą naujai įšventintais diakonais ir pakvietė skanauti gausių vaisių. Atvykę į šią gražią šventę naujųjų dvasininkų tėvai, giminės ir kiti kviesti svečiai pasivaišino ir pabendravo.

-Vn-

„Aqua“ narių susitikimas

Sausio 26 d. Vilkaviškio vyskupijos Pastoraciniame centre Marijampolėje surengtas vyskupijos neformalaus kunigų nuolatinio ugdymo instituto „Aqua“ narių susitikimas tema „Kunigystė Senajame ir Naujajame Testamente. Kunigas šiandien“. Susitikimo prelegentas kun. doc. dr. Rimas Skinkaitis susirinku-

siaus kunigus pirmiausia kvietė dar kartą žvilgtelti į Senąjį Testamentą, kad būtų aiškus Kristaus kunigystės ir pačių susirinkusiųjų kunigystės esmiškumas. Čia buvo išskirti trys luomai, kurie Jėzuje Kristuje ir kiekvieno kunigo asmenyje suvienijami į nedalomą visumą. Tai yra: monarchas – ganytojas, pranašas – mokytojas ir kunigas – aukotojas.

Susitikimo metu daug dėmesio skirta būtent Jėzui Kristui, jo kunigystei, kurioje jis yra ir kunigas, ir aukuras, ir aukos avinėlis. Susitikimo dalyviai noriai ir labai gausiai dalijosi patirtimi iš asmeninio kunigiško patyrimo, pastoracinių momentų bei susitikimo prelegentui uždavė daugybę įvairiausių, su tema susijusių klausimų. Gyva ir nuoširdi diskusija ir šį kartą tapo neatsiejama susitikimo dalimi.

Galiausiai kun. R. Skinkaitis, remdamasis straipsniais italų kalba, pristatė ir išsamiai paaikšino, kokie galimi nukrypimai kunigystėje. Buvo išryškinti būtent šie: diletantizmas, aktyvizmas, devocionalizmas, individualizmas, paternalizmas, autoritarizmas, stagnatiškumas ir sakramentalizmas.

Po Valandų liturgijos – Dieninės ir bendrų pietų jaunieji kunigai dar diskutavo apie vilties praradimo kunigystėje priežastis bei jos susigrąžinimo galimybes, tarp kurių svarbią vietą užėmė dvasios tėvo vaidmuo bei gyvenimo būdo keitimas, norint būti laimingu kunigu.

-krb-

Dvasingumo semtis iš psalmių

Sausio 23–24 d. Šiauliuose, Švč. Jėzaus Širdies tarnaičių vienuolyne ir Šiaulių universitete, vyko susitikimas su tėvais karmelitais Tjeu Timmermansu ir Johanu Hettinga iš Olandijos. Susitikimą organizavo karmelitų bičiuliai bei šio ordino tretininkės. Kviesti visi besidomintys karmelitiškuoju dvasingumu.

Pirmą dieną, šeštadienį, tėvas Johanas aiškino, jog 111 psalmė yra ypatingos reikšmės, „nes aš Dievą pasirenku savo gyvenimo pagrindu. Man leidžiama pažinti jo nuostabius darbus, ir visa

šv. Mišias aukojo Telšių vyskupas Jonas Boruta SJ kartu su mons. A. Ramonu, kuris pasakė pamokslą, bei kurijos kancleriu kan. R. Saunoriu.

Pasibaigus šv. Mišioms, bendrai maldai prie altoriaus žengė Klaipėdos krikščioniškųjų bendruomenių atstovai: kun. Reinholdas Moras (Liuteronų evangelikų Bažnyčia), Joakim Storck („Išganymo armijos“ bendruomenė), Sharon Brubaker (Lietuvos krikščioniškojo koledžo kapelionė), Vytautas Baranauskas (Evangelikų baptistų bendruomenė), Saulius Karosas („Miesto bažnyčios“ pastorius) bei Katalikų Bažnyčios dvasininkai: mons. A. Ramonas, kan. R. Saunorius, kun. R. Vėlavičius, kun. J. Deveikis, kun. A. Vaitkevičius, kun. V. Poškus, kun. V. Norbutas, kun. S. Stumbra.

Ekumeninėms pamaldoms vadovavo Telšių vyskupas Jonas Boruta, SJ. Ganytojas sveikino susirinkusius miesto krikščioniškųjų bendruomenių atstovus, džiaugėsi, jog bendrai maldai susirinko gausus būrys tikinčiųjų ir bendruomenių lyderių. Krikščioniškųjų bendruomenių atstovai džiaugėsi, jog visi gali būti Kristaus liudytojais. Liuteronų evangelikų kun. Reinholdas Moras, tartum apibendrinamas visų bendrą nuotaiką, vis kartojo: „Viena Bažnyčia, vienas tikėjimas.“

Išpažinę tikėjimą, meldę atleidimo užtarimo maldoje, po Viešpaties maldos susirinkusieji gavo siuntimą: „Esame šių dalykų liudytojai, tad eikite su Kristaus ramybe. Aleliuja.“ Pasibaigus ekumeninėms pamaldoms, dar neskubėta išsiskirstyti, krikščioniškos miesto bendruomenės pakvietė visus į giesmės vakarą, po jo dalyvius vienijo agapė.

-rž, kss-

Pašvęstojo gyvenimo diena

Vilniuje

Vasario 2 d. Vilniaus arkivyskupijoje buvo švenčiama Pašvęstojo gyvenimo diena. Vilniaus arkivyskupo kardinolo Audrio Juozo Bačkio kvietimu vyskupų namuose susirinko apie 100 vienuolių. Po kardinolo sveikinimo broliams ir seserims vienuoliams buvo pristatytas apaštališkasis nuncijus Lietuvoje Luigis Bonazzis. Jis kalbėjo tema „Vienuolinis gyvenimas – Bažnyčios kaip bendrystės paveikslas“. Savo kalboje nuncijus sakė: „Dievas atsiveria ir apreiškia save, pašaukia ir pakviečia į bendrystę. Tokios meilės paveikti, kai kurie vyrai ir moterys atsiliepia ir savo ruožtu atsiveria, dovanoja save, yra įtraukiami į tokį ryšį su Juo, kuris siekia visiškos vienybės. <...> Pašvęstajame gyvenime meilė visada užima pirmą vietą, ir meilėje pašvęstasis gyvenimas randa savo galutinį tikslą.“ Po konferencijos seserys, kaip kasmet, atnaujino savo įsipareigojimą įsisūnyti kiekvieną Vilniaus arkivyskupijos kunigą. Maldos už kunigus judėjimas sklinda po visą arkivyskupiją. Šiuo metu už kunigus nuolat meldžiasi ne tik seserys vienuolės, bet ir pasauliečiai. Jau yra įkurta 141 pasauliečių grupė. Jų nariai meldžiasi už kunigus. Prie jų prisideda šeimos, ligoniai, neįgalieji. Pasivažiinę draugiškoje agapėje, vienuoliai su ganytojais dalyvavo Eucharistijos adoracijoje ir šv. Mišių aukoje Vilniaus arkikatedroje. Homilijos metu kardinolas ragino tikinčias šeimas dosniai atiduoti savo vaikus, kuriuos Viešpats šaukia pašvęsti jam savo gyvenimus, o vienuoliams linkėjo su meile atsiliepti į savąjį pašaukimą ir iki galo atiduoti savo gyvenimą Dievui, kad per juos Kristus šiandien galėtų tęsti išganymo darbą pasaulyje.

Kaune

Vasario 2 d., vadovaujant arkivyskupui metropolitui Sigitui Tamkevičiui, Kauno arkikatedroje bazilikoje iškilminga Eucharistijos liturgija ir procesija su žvakėmis buvo švenčiama Viešpaties paaukojimo šventykloje iškilmės.

Ganytojas, prieš pašventindamas tikinčiųjų atsineštas žvakes – Kristaus šviesos ženklą, priminė palyginti neseniai, tik prieš 40 dienų švėstas Kalėdas ir pakvietė, švenčiant Paaukojamą, Šventosios Dvasios vedamiems taip pat atrasti Dievą, kaip kitados šventykoje buvo atpažintas Viešpačiui paaukotas dvylikametis Jėzus. Už malonę gyventi pašvęstą gyvenimą į šias pamaldas padėkoti Dievui atvyko įvairiose arkivyskupijos bažnyčiose bei rektoratuose tarnaujančių brolių kunigų (jėzuitų, marijonų, saleziečių, kapucinų ir kt.), taip pat įvairių kongregacijų seserų vienuolių. Pamaldų pradžioje eita procesija su žvakėmis. Broliai kunigai, vadovaujami arkiv. S. Tamkevičiaus, celebravo šv. Mišias, seserys skaitė skaitinius, bendruomeninius maldavimus, nešė atnašas, tarp jų buvo ir materialinė parama birželį Panevėžyje vyksiančioms Lietuvos jaunimo dienoms. Arkivyskupas homiliją skyrė aukos, kurios pavyzdį parodė pats Kristus savo kryžiumi, temai, ypač – jos supratimui šiandieniam pasauliui. Ganytojas priminė, jog jau du tūkstančius metų daugybei žmonių Kristaus auka padeda vertinti pasiaukojimo svarbą ne tik vienuoliniame, bet ir santuokiniame gyvenime, kur stokojant aukos netrunka išsikeroti egoizmas. Homilijoje priminti šv. Jono Bosko, pal. arkivyskupo Jurgio Matulaičio gyvenimo bei šventumo pavyzdžiai. „Net jei nebūtų matomų darbų, vien pasišventusiųjų buvimas pasauliui yra tarsi žiburys ant kalno, neleidžiantis užmiršti, kas gyvenime yra svarbiausia“, – sakė arkivyskupas, už ištikimą tarnystę dėkodamas seserims ir broliams vienuoliams, liudijantiems aukos grožį ir didingumą bei tikro gyvenimo su Kristumi kelią. Po šv. Mišių seserys vienuolės ir broliai kunigai arkikatedroje bazilikoje giedojo Akatistą – Rytų krikščionių himną Dievo Motinai

-Vn, kait-

Kaišiadorių vyskupijos Kunigų diena

Sausio 26 d. Kaišiadoryse vyko vyskupijos Kunigų diena – nuolatinio ugdymo susirinkimas. Pirmojoje susirinkimo dalyje Tiberiados bendruomenės broliai iš Baltriškių kun. Egidijus Charue ir br. Bartas Pauwelsas su Kaišiadorių vyskupijos kunigais pasidalijo pastoracinio darbo, kurį vykdo bendruomenėje ir apaštalaudami, patirtimi. Jiems dažnai tenka vyksti į mokyklas, didelis dėmesys skiriamas šeimoms. Kunigams pasiteiravus, kokios pastoracinės praktikos imasi lankydamiesi šeimose, broliai atsakė, jog visų pirma kartu meldžiasi ir stengiasi pasišnekučiuoti su visais šeimos nariais. Mat nedideliame žmonių būrelyje, koks yra šeima, visi būna atviresni, gali pateikti jiems aktualius dvasinio gyvenimo klausimus. Pasak brolių, svarbiausia suteikti progą žmonėms išsikalbėti. Taip pat pabrėžta, jog šeima yra maldos vieta. Mokyklose irgi svarbu kalbėti apie krikščioniškos šeimos prasmę. Paklausti apie tikėjimo sklaidą Lietuvoje, broliai sakė, jog mūsų krašte žmonės vis dar trokšta išgirsti Gerąją Naujieną. Tą pat liudija sociologinių apklausų duomenys – 80 proc. gyventojų atviri Bažnyčiai, bando save su ja identifikuoti. Anot prelegentų, Lietuvoje reikia kerigminio skelbimo, reikia Naujosios evangelizacijos, į kurią kvietė Jonas Paulius II. Jie taip pat atkreipė dėmesį į džiaugsmą skelbiant Gerąją Naujieną. Negalima skelbti rūšiai, piktai, moralizuojančiai, nes Šventosios Dvasios vaisius yra džiaugsmas. Kunigas turi imtis evangelizacijos – eiti pas žmones ir kitus kviesti evangelizuoti. „Laikai, kai patys žmonės ateidavo pas kunigą, jau praėjo“, – sakė broliai.

Paklausti, kaip vertina nūdienos Europos visuomenės neigiamas nuostatas krikščionybės atžvilgiu, broliai atsakė, jog susidaro įspūdis, kad Europa išgyvena paauglystės metus, kai viską bando neigti, nebelikę autoritetų ir t. t. „Tačiau būkime atidūs, paauglystės laikas praeina, ir žmonės imasi to, kas išlieka visą gyvenimą, kas yra tvirta, vertinga, autoritetinga...“ – sakė jie. Kalbėdami apie tikinčiųjų bendruomenę, broliai tvirtino, jog socialinė katalikybė, kai formaliais

tai permaščius natūraliai kyla šventa baimė, kuri yra didi pagarba, ir šlovinimas persmelkia visą mano gyvenimą.“ Tėvas Tjeu, remdamasis 13 psalme, pasakojo, ką reiškia liga sergančiajam, gydytojui, bendruomenei, visuomenei, ir kaip Dievas žvelgia į sergantį. Ar ligonis tampa svarbiausia figūra? Kodėl sergančiajam kyla agresija ir noras tolti nuo Dievo? „Jis buvo man geras!“ – kad ištartumei šiuos psalmės žodžius, reikia nueiti ilgą kelią.

Sekmadienį kun. Johanas toliau aiškino 111 psalmę. Jo teigimu, bendruomenė, kuriose meldžiamasi psalmėmis, vyrauja tikrumas. „Ant tų, kurie saugo Viešpaties paslaptis, jis išlieja savo šviesą ir duoda ugnies, kad galėtume gerbti jo darbus. Dievo baimė padaro žmones jautresnius jo žodžiui. Tie, kurie daro ką nors dėl Dievo, turi daryti tai dievobaimingai“, – sakė tėvas Tjeu. Karmelitas iš Olandijos atskleidė, kad Dievas nusileidžia iki mūsų norėdamas pasakyti, kad gerbtume tai, ką jis mums duoda. Todėl tarp Kūrėjo ir mūsų atsiranda intymus ryšys. Šitame švelniame ryšyje spindi Dievo šviesa.

Padedami tėvo Tjeu, klausytojai gilinosi į 133 psalmę. Aiškinta, jog įprasminti dvasingumą reikia ten, kur gyvena, ir daryti tai būtina, kaip galima geriau. Vieta duodama neatsitiktinai. Ji turi tapti šventa. „Kur yra Dievas, ten jūs esate. Kur jūs esate, ten yra Dievas“, – sakė jis. Pirmoji vieta Dievui turi būti mūsų širdyse. Kad tai įvyktų, privalome kuo daugiau būti tyloje. Tada širdis bus atvira. Kai patiriame sunkumus, būtina ne triukšmauti, bet atvirkščiai – klausytis Jo tyloje. Tylos reikia mokytis. Tai didelis menas.

Karmelitiškojo dvasingumo susirinkusieji mokėsi ir dalyvaudami Eucharistijoje, bendraudami agapės bei trumpų pertraukėlių metu.

-lb-

Savonorių diena Guronyse

Sausio 23 d. Guronų rožinio slėpinių kelio rekolekcijų namuose surengta dvasinio susitelkimo diena Kaišiadorių

vyskupijos šeimos centro savanoriams. Dauguma šių žmonių savanoriauja parengimo Santuokos sakramentui naujojoje programoje, kuri Kaišiadorių vyskupijoje pradėta 2008 m. Savanoriai atvyko su šeimomis; mažuosius rekolekcijų namuose maloniai sutiko ir paglobojo Guronyse reziduojančios seserys eucharistietės.

Pagrindinis susitelkimo laikas buvo skirtas dvasiniam pokalbiui tema „Malonė mums duota“; jam vadovavo Eucharistinio Jėzaus seserų kongregacijos vyresnioji ses. E. L. Ceple. Ses. Linda kalbėjo labai subtiliai, užkalbindama kiekvieną šio dvasinio susibūrimo dalyvį, be jokio oficialumo, dargi atkreipdama dėmesį į kiekvieno vardą, jo reikšmę ir, žinoma, šio vardo, tai yra asmens, svarbą Dievui.

Po pietų kalbėjo Kaišiadorių vyskupijos šeimos centro dvasios vadovas kun. G. Tamošiūnas. Jis irgi savanoriauja parengimo Santuokos sakramentui programoje Kaišiadoryse. Kunigas pasidalijo asmenine tikėjimo patirtimi, kuria remiasi kunigystės kelyje. Atkreipė susibūrusių dėmesį į tris patirtis: asmeninį ryšį su Viešpačiu, kuris atsiskleidžia per maldą; Dievo žodžio klausymąsi, t. y. asmeninę bendrystę, taip pat į Jo ženklus, kurie mus lydi tikėjimo ir gyvenimo kelyje; ir į malonę – kai Dievas mums padeda neatsiliepus ar to net nežinant.

Po to piligriminės kelionės įspūdziais pasidalijo Šeimos centro Širvintų dekanato skyriaus savanoriai; jie praeitais metais lankė žymiausias Lietuvos šventoves. Vėliau Kaišiadorių vyskupijos šeimos centro vadovė D. Nasevičienė trumpai apžvelgė praeitų metų Šeimos centro veiklą, padėkojo susibūrusiems, užsiminė apie planuojamus darbus.

Baigdami susitikimą šio renginio dalyviai šventė Eucharistiją rekolekcijų namų koplyčioje. Nuoširdžiai padėkoję sesėms eucharistietėms už patarnavimus – dienos mintis, mažųjų priežiūrą, skanų maistą, didžiulį dėmesį – susitelkimo dienos dalyviai išvyko namo.

-kvšč-

saitais žmonės bandė susisieti ar buvo susieti su Bažnyčia, – praeitis. Šiandien tikinčiųjų bendruomenę sudaro tik tie, kurie meldžiasi, kurie ieško ir užmezga asmeninį ryšį – santykį su Viešpačiu ir tarpusavyje. Galiausiai tokia bendruomenė tampa vieta, kur žmonės gali atrasti ir atranda Kristų.

Antroje susirinkimo dalyje kun. Jurgis Kazlauskas, Labanoro parapijos administratorius, papasakojo apie Labanoro parapiją ištikusią nelaimę – bažnyčios gaisrą, taip pat darbus po gaisro. Minėjo, jog dar nebaigtas bažnyčios gaisro priežasčių tyrimas, todėl atsakymo, kodėl užsidegė bažnyčia, vis dar nėra. Informavo, kiek šiuo metu yra paaukota lėšų bažnyčiai atstatyti, minėjo, jog vienas parapijietis padovanojo medienos, kurios, tikėtina, pakaks bažnyčios sienoms suręsti. Bažnyčios atstatymu labai rūpinasi vietos seniūnas, aktyvus, geranoriškas žmogus.

Kun. A. G. Tamošiūnas sakė, jog pastaruoju metu vis pasigirsta kalbų, kad Labanoro bažnyčios atstatymo darbai savitiksliai, mat parapijoje gyvena labai mažai žmonių, jiems susiburti pakaktų ir parapijos namų. Tačiau derėtų atkreipti dėmesį į Labanoro bažnyčią kaip į piligrimystės vietą, kuri žinoma nuo XVIII šimtmečio. Juk vietos vyskupo pastarojo meto pastangos atgaivinti šią tradiciją, tai yra kiekvieno mėnesio aštuntą dieną susiburti prie Labanoro Marijos paveiklo švęsti Eucharistijos, jau davė pirmuosius vaisius – šia proga į bažnyčią atvykdavo nemažai tikinčiųjų, dargi iš kitų Lietuvos vietovių. Galiausiai po gaisro kilęs vėjus atstatyti bažnyčią, tikėtina, irgi yra šios prasmingos ir dvasingos tradicijos dalis.

Vėliau kalbėjęs Kaišiadorių vyskupo generalvikaras mons. dr. A. Jurevičius pristatė kunigams Kaišiadorių vyskupo laišką pradedant 2010 m. gavėnią. Šiame laiške vyskupas ragina kunigus vienai prasmingai iniciatyvai – Pelenų dieną pabarstyti tikinčiuosius Labanoro parapijiečių surinktais sudegusios bažnyčios pelenais. „Pelenai – trapumo, laikinumo bei nusižeminimo simbolis, tepaskatina mus uoliai ir dvasingai išgyventi šią gavėnią, taip pat nepamiršti mūsų tikėjimo brolių bei sesių, kuriems tie pelenai atnešė daug širdgėlos“, – sakoma laiške. Vyskupas taip pat kviečia būti solidarius su tais vyskupijos tikinčiaisiais, kuriuos ištiko gaisro nelaimė ir pagal galimybes paremti materialiai jų bažnyčios atstatymo darbus.

Pabaigoje kalbėjęs Kaišiadorių vyskupas J. Matulaitis kunigams sakė, jog šiais Kunigų metais jis planuoja aplankyti kiekvieną kunigą asmeniškai; norėtų pasikalbėti, pamatyti jų buitį, šiokiadienių darbotvarkę. Taip pat priminė dekanų pareigą organizuoti kunigų susitikimus dekanatuose, kuriuos tradiciškai žiemos metu organizuoja vietos dekanas. Vyskupas išplatino klebonams nuorodas iki šių metų gavėnios parapijų bažnyčiose surengti rinkliavas pagalbai nukentėjusiems nuo žemės drebėjimo Haiityje, o surinktus pinigus pristatyti į vyskupijos kuriją; jie bus perduoti apaštališkajam nuncijui Lietuvoje.

Susirinkimas baigtas, kaip įprasta, pietumis kurijoje su ganytoju ir svečiais.

-kgt-

Atsinaujinimo diena

Sausio 31 d. Kaune, VDU Didžiojoje salėje, vyko šiemet švenčiamiems Kunigų metams skirta Atsinaujinimo diena „Jūs esate išrinktoji giminė, karališkoji kunigystė“ (1 Pt 2, 9). Į tradiciškai „Gyvųjų akmenų“ organizuojamą renginį labai gausiai susirinko skirtingo amžiaus tikinčiųjų iš įvairių Lietuvos vietovių.

Po valandą trukusio šlovinimo ir jį užbaigusios maldos pranešimą „Ar tik vyrai kunigai?!“ skaitė kun. dr. Kęstutis Kėvalas. Pasak jo, ši tema labai spalvinga, tad

trumpai atsakyti sunku. Juk žmogus – ieškantis, mąstantis ir tuo išsiskiriantis iš kitų gyvybės formų kūrinys. Apžvelgęs žmonijos tikėjimo į transcendenciją – Dievą istoriją ir pateikęs netobulų aukų jam pavyzdžių, kai, tarkim, majai, actekai aukodavę dievams jaunuolius, tikėdami, kad šitaip pamaloninus saulę sugrįšias pavasaris ir vėl įsisuksiąs gyvybės ciklas, prelegentas plačiau kalbėjo apie naują aukos sampratą – Jėzaus Kristaus mums dovanotą, kai santykis su Dievu jau nėra formalus, matematiškas, daiktiškas. „Jėzus parodo, kad tu gali save dovanoti kitiems žmonėms – dovanoti jiems savo dėmesį, kūrybiškumą, pagaliau gerą nuotaiką, – kalbėjo prelegentas. – Jėzus tapo dovana, ir mes ja turime tapti.“ Dovanoti save reiškia save prarasti, tačiau tik prarandant save galima save atrasti. Tada, pasak kunigo Kęstučio, gyvenime prasideda siurprizai. Pereidamas prie pašaukimo temos, prelegentas pirmiausia pasidalijo asmenine patirtimi apie savo išgastį, kai pajuto norą tapti kunigu. Jis tikino, kad sunkiausia apsispręsti – paklusti pašaukimo jėgai, tačiau kai apsisprendi – atiduodi savo gyvenimą Dievui į rankas, – tikrai prasideda „siurprizo“ gyvenimas. Tai galioja ne tik kunigams. „Visi esame pašaukti. Dievas jus taip įsimylėjo, kad pašaukė gyventi“, – sakė prelegentas. Aptaręs svarbiausius tarnaujamosios kunigystės aspektus, kun. K. Kėvalas sakė, jog kunigystė – paties Kristaus įkvėpta: „Kurie yra konsekruoti, turi ypatingą užduotį – jie konsekruoti ne dėl savęs, o dėl tarnystės Dievui. Jie stengiasi tarnauti, tačiau kartais dėl žmogiškų silpnybių nepasiseka. Būkite jiems atlidūs, nes jie stengiasi...“

Baigęs savo nuotaikingą pranešimą, kun. K. Kėvalas paėmė į rankas akordeoną ir kartu su kitais penkiais muzikinės grupės „Sacerdos“ nariais kunigais atliko, kaip pats aiškino, meditacines improvizacijas. Skambėjo giesmės: „Nebijok – Dievas su tavimi“, „Mano siela šlovina Viešpatį“, „Jei savo gyvenime ieškai prasmės“, „Tu – viltis“ ir kt. Vieną jų kun. K. Kėvalas pakomentavo taip: „Nes gailėstingumas – kunigiškos dvasios ženklas“.

Antroje Atsinaujinimo dienos konferencijoje pranešimą „Auka kaip savęs dovanojimas“, beje, kaip ir pirmojo prelegento, pertraukiamą auditorijos plojimų bei juoko pliūpsnių, skaitė ses. Benedikta Rollin RA. Ji pabrėžė, jog auka nesietina tik su kančia, sunkumais, nemalonumais: „Auka – nebūtinai sunkenybė. Auka – tai viskas, kas skirta Dievui. Tai viskas, ką darai švento.“ Apžvelgusi Senojo Testamento aukos sampratą, prelegentė nagrinėjo Izraelio tautos išėjimo istorijos momentą, nulėmusį naująjį aukos supratimą, būtent Sinajaus kalno įvykį, kai izraelitai, išlaisvinti iš vergijos – taigi ir mirties, tampa laisva – ne vergaujančia, o tarnaujančia Dievui ir jį garbinančia tauta. „Taigi izraelitai ir mes esame kviečiami pamatyti, ką Dievas padarė dėl mūsų. Mūsų auka – dėkojimas jam už tai. Tai naujas priklausomybės pasirinkimas: Dievas siūlo tapti kunigiškąja tauta, pašaukta garbinti jį, jam priklausyti ir jį garsinti. Taigi pirmasis buvusių vergų veiksmas buvo aukojimas“, – aiškino ses. Benedikta RA, pabrėždama, jog savęs aukojimas negali būti prievolė, duoklė. Jėzaus Kristaus prisikėlimas rodo, jog auka turi vesti į gyvybę, o ne į susinaikinimą. Kita vertus, auka yra bendrystės ir artumos skonio – „ji rodo bendrystę tarp Dievo ir aukotojų, taip pat tarpusavio bendrystę. Ji yra susivienijimas su Kristumi per aukos valgymą ir susivienijimas tarpusavyje“. Taip pat svarbu, su kokia nuostata širdyje dalyvaujame komunijoje – aukoje. „Naujajame Testamente skelbiama, kad vienintelė tikra auka – Jėzaus Kristaus pasiaukojimas dėl mūsų. Jis apie save kalba kaip apie Dievo tarną. Savo gyvybę dovanoja pakludamas Dievui, solidarizuodamasis su juo. Jis žino, jog Dievo valia gera. Jis priima savo kūniškumą kaip Dievo dovaną ir sutinka tai paaukoti“, – sakė ses. Benedikta RA ir patarė skaityti puikią, jos žodžiais, Josepho Ratzingerio knygą „Krikščionybės įvadas“ – joje pabrėžiama, jog Jėzus aukoja ne savo kančią, o savo meilę kenčiantiems. Pasak prelegentės, ir mūsų auka Dievui turėtų būti

Paminėtas tikybos mokymo Lietuvoje 20-metis

Jonavoje renginių ciklu paminėtas tikybos mokymo Lietuvoje 20-metis. Sausio 27 d. J. Ralio vidurinėje mokykloje vyko atvira pamoka septintų klasių moksleiviams apie kunigystės pašaukimą. Jonavos Šv. apašt. Jokūbo parapijos vikaras kun. Gintaras Blužas papasakojo apie tarnystės Viešpačiui dovaną, kaip ją atrado ir kaip jam dabar sekasi skleisti Gerąją Naujieną žmonėms. Buvo atsakyta į mokinių klausimus, papasakota apie gyvenimą seminarijoje.

Sausio 28 dieną Šv. apašt. Jokūbo parapijos salėje įvyko rajono pradinėjų klasių moksleivių viktorina-konkursas „Šv. Kalėdų žvaigždė“. Nugalėtojais tapo Jonavos pradinės mokyklos ugdytiniai (mokytoja Jūratė Bagdonavičienė). Mokiniai ne tik varžėsi atlikdami užduotis, bet ir turėjo unikalią galimybę pamatyti bažnyčios požemius, aplankyti juose įkurdintą fundatorių grafų Kosakovskių kriptą.

Renginių ciklas baigtas iškilmingu minėjimu vasario 5 dieną. 12 val. aukotos šv. Mišios Šv. apašt. Jokūbo bažnyčioje, o Jonavos kultūros centro Didžiojoje salėje surengta rajono mokyklų ugdytinių talentų šventė-konkursas „Iš tavo rankos, o Dieve“.

-bs-

Alfa savaitgalis jaunimui Kulautuvoje

Sausio 16–17 d. Kulautuvos rekolekcijų namuose vyko Alfa savaitgalis jaunimui, Kauno Šv. Pranciškaus Ksavero (jėzuitų) rektorate besirengiančiam Sutvirtinimo sakramentui. Šeštadienį susirinkęs jaunimas buvo tylus ir nedrąsus, tačiau vadovų raginamas vis aktyviau įsitraukė į bendrą darbą. Jaunuoliai klausėsi ir diskutavo temomis: „Kas yra Šventoji Dvasia?“, „Ką veikia Šventoji Dvasia?“ ir „Kaip būti pripildytam Šventosios Dvasios?“ Į šiuos kiekvienam krikščioniui svarbius, bet ne visada aiškius klausimus atsakyti padėjo ses. Evelina Lavrinovičiūtė MVS ir kun. Mindaugas

Malinauskas SJ bei vadovai. Jaunuoliai, daug išgirdę ir sužinoję apie Šventąją Dvasią, vakare turėjo galimybę pajusti jos veikimą per užtarimo maldą ir išpažintį. Klausyti išpažinčių atvyko ir bažnyčios rektorius kun. Rytis Gurkšnyns SJ. Rektorius nuoširdžiai pasveikino jaunimą ir papasakojo istoriją apie aukso skulptūrą. Daugelis jaunuolių savaitgalio pabaigoje prisiminė šį pasakojimą ir neabejodami patvirtino, kad kiekvienas iš mūsų turime tokią aukso skulptūrą savyje, tik reikia nebijoti sudaužyti molį, po kuriuo ji yra paslėpta, ir parodyti aplinkiniams. Sekmadienį ryte visi pasidalijo mintimis ir įspūdžiais iš to, kas buvo svarbiausia ir įdomiausia, vėliau kartu su kun. Vaidu Lukoševičiumi SJ kaip maža bendruomenė šventė šv. Mišias ir dėkojo Dievui už šį neabejotinai prasmingą laiką.

-am-

Knygos pristatymas

Sausio 27 d. Prienų krašto muziejuje labai gausiai susirinkusiai miesto visuomenei buvo pristatyta vokiečių žurnalisto Peterio Seewaldo knyga apie anuometinį kardinolą J. Ratzingerį ir šią dieną popiežių Benediktą XVI „Benediktas XVI, portretas iš arti“. Knygos pristatymą organizavo Vilkaviškio vyskupijos Religinio švietimo centras bei Prienų krašto muziejus.

Popietei vadovavo bei knygos ištraukas skaitė kun. Rytis Baltrušaitis, gausiomis ir turtingomis mintimis dalijosi Ūdrijos parapijos klebonas kun. Arūnas Simonavičius, kuris drauge su Alytaus Angelų Sargų parapijos vikaru kun. Vytautu Mazirsku popietę papildė darniu giesmių giedojimu.

Pirmiausia pristatytas knygos autorius. Jis kaip netikintis vieno Vokietijos žurnalo žurnalistas turėjo parašyti to meto spaudai tendencingą – neigiamą straipsnį apie Tikėjimo ir mokslo kongregacijos prefektą, bet pabendraavęs su juo atsiverčia ir sugrįžta į Katalikų Bažnyčią. Vėliau kalbėta apie dabartinio popiežiaus vaikystę, jaunystės metus, studijas seminarijoje, kunigystės pradžią, dalyvavimą Vatikano II Susirin-

klusniai Dievo valiai ištartas „Taip!“ Ji patarė kiekvieną dieną pradėti klausiant savęs: „Ką šiandien dėkinga širdimi galiu Dievui paaukoti?“ Mat galima paaukoti tik tai, už ką esi dėkingas: už savo rankas, kojas, sveikatą, lytiškumą, protą, sielos galias, valgi – „už viską, kas šventa ir gražu“. Pasak ses. Benediktos, „auka nėra tai, ką aukojame Dievui sukandę dantis, manydami, kad jam tai patinka“. Cituodama savo mėgstamą šv. Ignaco maldą „Imk ir priimk“, ji kvietė nuoširdžiai priimti sunkumus – ne kaip auką Dievui pamirštant meilę sau, o kaip trampliną būti arčiau jo – kaip kelią į laimę, „kad nors truputį išmokčiau nuolankumo ir būčiau džiaugsmingas“.

Po pertraukos Atsinaujinimo dienos dalyviai rinkosi į darbo grupes. Vienoje jų – „Pašaukti tarnauti mažutėliams“ – Lina ir Artūras Šulcai, Aleksoto parapijos Dienos centro vadovai, pasakojo, kaip Dievas per kitus žmones atvėrė jų pašaukimą tarnauti socialiai nuskriaustiems vaikams, kaip jis stebuklingai padeda vykdyti šią misiją. Norintys pasiklausyti tėvo Severino Holocherio OFM minčių, kaip atlikti gerą išpažintį, netilpo į nedidukę auditoriją. Tėvas Severinas to mokė pateikdamas įvairių situacijų, pavyzdžių, atskleidždamas šio sakramento prasmę, pabrėždamas nuolat mūsų laukiančio ir mus mylinčio Tėvo glėbį. Grupėje „Kodėl aš noriu būti kunigu?“ Kauno kunigų seminarijos klierikai jaunimui pasakojo, kaip Dievas veikė kviesdamas juos tapti kunigais. „Kaip gyvena kunigas?“ – į šį klausimą grupėje vaikams žaidimo forma atsakė kun. Mindaugas Malinauskas SJ su pagalbininkais paaugliais. Grupę vyrams „Celibatas?!“ vedė kun. K. Kėvalas. Užtarimo maldai salėje vadovavo „Gyvieji akmenys“ ir vidiniam išgydymui tarnaujanti komanda.

Atsinaujinimo diena, kaip įprasta, baigta Eucharistijos šventimu. Jam vadovavo Kauno arkivyskupas Sigitas Tamkevičius. Sakydamas pamokslą ganytojas priminė šventojo Arso klebono teiginį, jog kunigystė – Jėzus širdies meilė. Popiežiaus Benedikto XVI žodžiais, tai neišmatuojama dovana ne tik Bažnyčiai, bet ir visai žmonijai. Savo viešnagės JAV įspūdį, kad ten griauamos gražios bažnyčios būsimiems komerciniams statiniams, arkivyskupas pakomentavo kaip mūsų dvasinio gyvenimo eroziją – „nereikia nė išorės priešo“. Tokia erozija ištinkanti, kai trūksta kunigų arba kai jie nukrypsta nuo savo pašaukimo. Arkiv. S. Tamkevičius su dėkingumu vardijo gyvenime sutiktus kunigus idealistus, kurie jam „padėjo surasti kunigo pašaukimą, o paskui – išvengti paklydimų“. Tai stiprios dvasios kunigai Antanas Skeltys SDB, Jonas Maksvytis ir kiti – nei vienas jų neaptemdė kunigo idealo. Arkivyskupo teigimu, laikantis celibato svarbu turėti gerą kunigų šeimą. Taip pat svarbu, kad kunigui netrūktų pasauliečių palaikymo. Pasak ganytojo, jie kunigą galintys palaikyti „vien savo buvimu“. Vis dėlto celibatas nėra tai, kas kunigui sunkiausia. Jei kunigas neturi pasaulio paramos, ją suteikia Jėzus, kai įsisąmoninamas jo kryžiaus slėpinys. Arkivyskupas kvietė nuolat melstis už visus arba konkretų kunigą, kad kunigai „būtų geri, šventi, visada stovėtų savo kunigystės aukštumoje ir neišduotų Kristaus idealo“. Šv. Mišių pabaigoje arkiv. S. Tamkevičius palaimino visus Atsinaujinimo dienos dalyvius.

-jkk-

Pastoracinė savaitė

Sausio 8–13 d. Vilniaus Šv. Juozapo seminarijoje vyko pastoracinė savaitė, skirta ypatingajai atskirų žmonių grupių – kariuomenės, ligonių, nuteistųjų, prekybos žmonėmis aukų – pastoracijai.

Penktadienį iki pietų kariuomenės pastoraciją pristatinėjo kun. kapitonas, Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino bataliono kapelionas P. Paukšto. Buvo apžiūrėta bataliono teritorija ir kareivių gyvenamosios patalpos. Kapelio-

nas kalbėjo apie savo pareigas ir atsakomybę, kasdienės tarnystės vargus bei džiaugsmus. Po pietų dvi viešnios iš Kauno *Caritas* supažindino su prekybos moterimis aukų ir prostitučių pastoracija. Jos sakė, kad didžiausia vertybė toms nukentėjusioms moterims yra jų priėmimas ir išklausa, nes dažniausiai į jas nežiūrima kaip į žmones.

Šeštadienį kunigas teol. dr. A. Valkauskas, pristatydamas temą „Egzorcizmai“, kalbėjo apie praktinius dalykus, parodė keletą filmuotos medžiagos ištraukų. Kunigas egzorcistas atskleidė piktųjų dvasių realumą, apsėsto ar varginamo žmogaus troškimo išsilaisvinti iš piktojo vergovės būtinybę.

Sekmadienio popietę kalinių iki gyvos galvos pastoraciją pristatė kun. kape-lionas A. Peškaitis OFM. Jis pateikė daug asmeninių liudijimų iš savo kapelio-no praktikos. Šiuo metu kalėjime kartą per savaitę vyksta Šventojo Rašto grupelės susitikimai, po Bernardinų parapijoje paskelbtos akcijos pavyko surinkti knygų kalinių bibliotekai praturtinti.

Pirmadienį apie paliatyviają slaugą ir mirštančiųjų pastoraciją kalbėjo Gailės-tingojo Jėzaus vienuolyno ses. M. Rak. Pasak jos, civilizacijos lygis matomas iš to, ar rūpinamasi vargšais, kenčiančiais ir mirštančiais. Be to, sesuo pristatė slaugos namų projektą: tai namai – bendruomenė – liginė mirštantiejiems, kur siekiama sudaryti geriausias sąlygas mirštančiajam, padėti, kiek įmano-ma, laimingai išgyventi jam likusį laiką.

Antradienį seminarijos auklėtiniai Vilniaus miesto, rajono ir kitų miestų mo-kyklose kalbėjo apie pašaukimus 10–12 klasių moksleiviams. Antradienio va-kare ir trečiadienį dalyvavo Sausio 13-sios renginiuose. Sausio 13-sios vakare visa seminarija šventė šv. Mišias Vilniaus arkikatedroje bazilikoje.

-ak-

Europos *Caritas* pradėjo kampaniją „Be skurdo“

Žinia, jog skurdas XXI amžiuje yra nepriimtinas, Europos *Caritas* pradeda kampaniją „Be skurdo“, skirtą Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metams paminėti. Europos *Caritas* siūlo nulinio skurdo viziją, kuri skirtingų šalių žmones neverstų gyventi gatvėse ar mirti vien todėl, kad neturi galimybių pasinaudoti medicininėmis paslaugomis.

Europos skurdo ir socialinės atskirties metams paminėti Europos *Caritas* taip pat išleido leidinį „Skurdo dokumentas: prevencija geriau nei gydymas“, kuriame nusako skurdo priežastis ir pateikia kelias socialinės gerovės sąlygas: darbo rinką, šeimą ir valstybės socialinio aprūpinimo sistemą – pagrindą, kuris sumažintų skurdo apraiškas pasaulyje. Europos *Caritas* leidinyje daugiau kalbama ne apie pagalbą jau esantiems skurde, bet apie prevencines progra-mas, kurios užkirstų kelią žmonių socialinei atskirčiai plisti.

Visus metus Europos *Caritas* su pasauliniu *Caritas* tinklu taip pat vykdyt lo-bistines programas, kurios vietinę valdžią skatins suprasti skurdo problemą. Pagrindinis kampanijos akcentas – peticija prieš skurdą, kuri Europos vyriausybes kvies iškelti keturias užduotis mažinant skurdą šalyse: užkirsti kelią vaikų skurdui garantuojant pašalpų mokėjimą, visiems piliečiams garantuoti minimalią socialinę apsaugą, tobulinti valstybių socialinę politiką, aktyviai veikti suteikiant žmonėms tinkamą darbą ir tinkamą užmokestį už jį.

Europos *Caritas* tikisi surinkti 1 mln. ES piliečių parašų ir kviečia visus, ku-riems rūpi kova su skurdu, pakilti ir kovoti dėl socialinio teisingumo, priversti žmones ne tik galvoti, kalbėti, bet ir veikti.

-Ici-

kime, darbą Tikėjimo ir mokslo kongre-gacijoje ir konklavą, kurios metu kardi-nolai išrinko, anot paties Benedikto XVI, „paprastą ir nuolankų tarną“.

Skaitomos ištraukos ir gyvas kunigų liudijimas susirinkusiesiems padėjo pripažinti, kad savo popiežiaus tikrai nepažįstame ir pristatoma knyga yra puiki galimybė pažinti ganytoją, žmo-gų, asmenybę, mokslininką, tikintįjį. Po knygos pristatymo norintieji galėjo ją įsigyti, o muziejaininkai vaišino karšta ar-bata ir pačių kepta duona, sūriu bei me-dumi. Organizuoti šios knygos pristaty-mus numatyta ir kituose didesniuose Vilkaviškio vyskupijos miestuose.

-krb-

Paskaita apie XII–XX a. bažnyčių ir kitų erdvių sietynus

Sausio 26 d. Kauno miesto muziejuje tęstinio, prieš ketverius metus čia bei ki-tuose šalies miestuose pradėto paskai-tų ciklo „Lietuvos dailės istorijos eskizai“ paskaitą „Sietynai Europoje ir XVII–XX a. I pusės sietynų paveldas Lietuvoje“ skai-tė Vilniaus dailės akademijos doktoran-tė Alantė Valtaitė. Prelegentė apžvelgė sietynų raidą nuo jų atsiradimo Euro-poje pradžios XII a. iki XX a. pirmosios pusės, daugiausia dėmesio skirdama jų paveldui Lietuvoje. Paskaitą iliustra-vo daugybe bažnyčių, dvarų bei kitų erdvių interjerus puošusių ar lig šiol puošančių meniškų sietynų nuotraukų. Pabrėžusi, kad sietynas nuo paprasto šviestuvo skiriasi tuo, kad turi daugiau nei vieną šaką, menotyrininkė supažin-dino su penkiais sietynų tipais.

XII–XIII a. paplitusio karūninio sietyno prototipu laikytina dviejų ar trijų su-kryžiuotų medinių lentelių, ant kurių pritvirtinti indeliai žvakėms, konstruk-cija. Tuo laikotarpiu šį sietyną netruko nukonkuruoti sietynai su vadinamąja karūna apačioje, padaryta iš metalo ar medžio ir simbolizuojančia rojų. Ji, se-kant Naujojo Testamento Apreiškimo Jonui psalme, turėjo 12 bokštelių ir 36 žvakės. Neoromantinio stiliaus XIX a. pab.–XX a. pr. karūninis sietynas kabo Rokiškio Šv. Mato bažnyčioje. XV a. Ny-derlanduose paplito gotikinis krikščio-

niška ornamentika puoštas korpusinis sietynas, turintis aukštyn nukreiptas šakas; jų būdavo nuo 6 iki 36. Vienas toks sietynas matomas Jano van Eycko 1434 m. tapytame paveiksle *Arnofinių portretas*. Korpusinius sietynus puošė ir Švč. Mergelės Marijos skulptūrėlės, įmontuotos viršuje. Įspūdingo grožio korpusinis sietynas kabo Šv. Onos bažnyčioje Bremene (Vokietija). Šio tipo neogotikinių formų bronzinis, XIX a. Prancūzijoje gamintas sietynas su 30 žvakių puošia Kauno arkikatedros bazilikos koplyčia.

XV–XVII a. Vokietijoje, Lenkijoje ir Lietuvoje įsivyravo netradicinio tipo sietynai – meliuzinos. Jie sukonstruoti iš medžio šakų ar elnio ragų, puošti undinės ar sirenos, drakono skulptūrėlėmis, net elnio galva. Žvakės tvirtinamos ant ragų. Tokių sietynų būta vienuolynuose, net bažnyčiose. Sietynas iš elnio ragų, su jo galva kabojęs Kauno r. Zapyškio Šv. Jono bažnyčioje, dabar saugomas Nacionaliniame M. K. Čiurlionio muziejuje. Pagal legendą, elnias ant savo ragų Nemunu atplukdė Švč. Mergelės Marijos paveikslą, kurio šventumas švelnino upės potvynių galią.

Naujas etapas sietynų istorijoje prasidėjo XVII a., kai jų gamybai pradėtas naudoti kalnų kristolas. Kadangi ši medžiaga labai trapi, ją netruko pakeisti švininis kristolas. Grožiu garsėjo Venecijos stiklo sietynai su peršviečiamomis spalvotomis gėlėmis. XVIII a. Marijos Teresės tipo sietynai (taip pavadinti Italijos karalienės garbei) – fontano formos. Jie priminė krentantį vandenį (Joniškio r. Juodeikių bažnyčios sietynas). To pat amžiaus viduryje atsirado krepšelinis – tarsi su krepšeliu apačioje – sietynas.

„XIX a. 8-ajame dešimtmetyje paplitusi elektros lemputė sietynams suteikė neribotą formos laisvę. Tada jie naudoti daugiausia dėl estetinės funkcijos, – sakė prelegentė. Jos teigimu, seniausi Lietuvoje išlikę sietynai datuojami XVII a., galbūt ir XVI a. Pasak A. Valtaitės, savo dydžiu ir meniškumu analogų Lietuvoje neturi Vilniaus arkikatedros bazilikos zakristijoje kabantis 2 metrų skersmens 24 šakų XVII–XVIII a. korpusinis voro formos sietynas. Dubeninio

Mokinių konferencija „Bažnyčios tūkstantmetėje Lietuvoje“

Sausio 28 d. Šiaulių tėvo Benedikto Andruškos mokykla surengė respublikinę pradinėjų klasių mokinių konferenciją „Bažnyčios tūkstantmetėje Lietuvoje“. Renginyje prasidėjo šv. Mišiomis šalia esančioje Šv. Ignaco Lojolos bažnyčioje. Po jų visi susirinko į mokyklos salę, papuoštą Lietuvos bažnyčių nuotraukų bei piešinių parodėlėmis. Konferenciją pradėjo mokyklos direktorė Laimutė Garbačiauskienė. Nors, jos teigimu, tūkstantmečio metais nuskambėjo daug gražių žodžių, išsakytos nuostabiausios ir ypatingiausios maldos, jų niekada nebus per daug. Direktorė nuoširdžiai pasidžiaugė pradinės mokyklos bendruomenės svečiais. Pirmiausia žodis suteiktas Šiaulių vyskupui Eugenijui Bartuliui. Ganytojas apie Bažnyčią kalbėjo kaip apie motiną, kuri myli visus savo vaikus. Ji laiduoja ne tik sėkmingą dvasinę kelionę per žemę, bet ir kviečia į amžinojo gyvenimo tėvynę. Aptardamas nuotraukose užfiksuotus įvairiausių dydžių bei formų šventovių kalnuose vaizdus, vyskupas atkreipė pradinukų dėmesį ir į svarbiausius tikėjimą gilinančius aspektus: rožinio malda, Kalvarijos slėpinį, meilę, skatinančią atiduoti gyvybę už draugus.

Tėvas jėzuitas Algimantas Gudaitis retoriškai klausė: „Kas būtų bažnyčios pastatai be žmonių?“ Jis dėkojo vaikams, kad jie sušildo bažnyčią. Šiaulių universiteto Filosofijos ir antropologijos katedros docentas Stasys Šimaitis perskaitė pranešimą „Žmogus – Dievo statyba ir šventovė“. Mokslininkas pasakojo apie bažnyčių steigtas mokyklas. Pirmoji Lietuvoje buvo įsteigta Vilniuje šalia katedros 1397 m. Šiaulių vyskupijoje pirmoji – Joniškių parapiinė mokykla. Tėvo Benedikto Andruškos mokykla, įkurta šalia Šv. Ignaco bažnyčios, yra Pašiaušės buvusios jėzuitų kolegijos, įkurtos XVII a. vid., tąsa.

Katalikiškojo Šiaulių darželio „Gintarėlis“ auklėtiniai, padedami auklėtojos, judesiais, išraiška, giesmele atskleidė širdelėse puoselėjamą tikėjimo dvasią. Skaidrėmis buvo pristatytas mažųjų švenčių kūrybinis turtingumas. Kito darželio – „Kregždutė“ darželinukai pradžiugino menine programėle. Šiaulių katalikiškos pagrindinės mokyklos „Sandora“ mokiniai parodė inscenizaciją „Šv. Pranciškus ir Gubijos vilkas“, pajavairindami ją įvairiomis nuotakas atspindinčiomis giesmelėmis. Tytuvėnų gimnazijos mokiniai eiliuota kalba supažindino su Tytuvėnų miesteliu, bažnyčia, vienuolynu. Pranešimą „Šiaulių Šv. Jurgio bažnyčia tūkstantmetėje Lietuvoje“ parengė ir perskaitė Šiaulių Juventos mokyklos moksleivė Ieva Kulikauskaitė. Grodami gitaromis, smuiku, skaitydami Šventąjį Raštą savo svajonėmis pasidalijo vyresni Šiaulių Stasio Šalkauskio mokyklos moksleiviai. Bendra svajonė – dangiškoji Jeruzalė, kurią „apšviečia tviskanti Dievo šlovė“. Joniškių „Saulės“ pradinės mokyklos mokinukės pristatė, pasak jų, Šiaurės Lietuvos katedrą – Joniškių bažnyčią. Pagryžuvio pradinės mokyklos mokiniai išsamiai supažindino ne tik su savo, bet ir su visomis Kelmės dekanato bažnyčiomis.

Simas Vaicekauskas bei Lukas Varanavičius, besimokantys Rėkyvos mokykloje, papasakojo apie Rėkyvos bažnyčią, naujai įkurtą parapiją bei jos kleboną. Berniukai prisiminė ir Šiaulių vyskupo organizuojamus kasmetinius žygius į Šiluvą. Šiaulių „Saulės“ pradinė mokykla pasidžiaugė jauniausia Šiaulių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia.

„Būna labai linksma pamaldų metu“, – sakė Radviliškio Vaižganto pagrindinės mokyklos pradinukai. Jie pristatė Radviliškio bažnyčios nuotraukų ir piešinių parodą, skaitė pranešimą skambiu pavadinimu „Poezija“. Šiaulių Zoknių mokyklos 4 b klasės komanda kalbėjo apie Šiauliuose esančias bažnyčias ir jose dirbančius kunigus. Jie žadėjo pavasarį tęsti kelionę, daugiau iš kunigų sužinoti apie gyvąją Bažnyčią.

Tikru moksliniu pranešimu nustebino Šiaulių Gegužių vidurinės mokyklos vaikai. Jie atliko tyrimą, pavadintą „Bažnyčios svarba gegužiukams“. Jo metu apklausta keturiasdešimt ketvirtokų. Konferencijos metu pristatyti duomenys, analizė bei daugiausiai nuostabos sukėlę atsakymai. Šiaulių centro pradinės mokyklos mokiniai teigė: „Mes liudysime tikėjimą, mylėdami Dievą ir žmones.“ Jie visiems priminė šv. Brunono misiją Lietuvoje, kalbėjo apie Evangelijos svarbą.

Nors konferencija truko ilgai, buvo gausi informacijos, vaikai žvaliai šypsojosi. Narsiausiai laikėsi konferencijos vedėjai – Benedikto Andruškos mokyklos ketvirtokai Augustė ir Arnoldas. Baigiamoji konferencijos giesmė „Pakilk ir šviesk“ suvienijo visus konferencijos dalyvius, renginį užbaigusius saldžiomis vaišėmis. -irat-

tipo XVIII a. arba XIX a. antrosios pusės sietynu gali didžiuotis Griškabūdžio bažnyčia. Šio sietyno dubenys auksooti, o šakos stiklinės. Išskirtinės – laivo – formos sietynas, kurio negalima priskirti nė vienam minėtajam tipui, kabo Vilniaus šv. Petro ir Povilo bažnyčioje. Lietuvoje XVII–XVIII a. daugiausia gaminti bronziniai ir žalvariniai sietynai. Šalies bažnyčios ir kitas erdvės puoštos beveik visų tipų sietynais.

-jkk-

Pranešimas spaudai dėl naujai įsikūrusios Krikščionių partijos pavadinimo vartojimo

2010 02 03

Pastaruoju metu Lietuvos politinį gyvenimą papildė naujai įsikūrusi Krikščionių partija. Visuomeniniame, politiniame, viešajame gyvenime apstu įvairių įsikūrusių krikščioniškos minties bendrijų, organizacijų. Politiniame gyvenime jau daugelį metų veikia ir Krikščionių demokratų partija. Tuose pavadinimuose visuomet akcentuojama tam tikra religinė arba grynai politinė pozicija bei įvardijamas veikiančios organizacijos tapatumas. Tačiau, kai vartojama grynai bendrinė krikščionio sąvoka, suprantame, kad tai visuomet apeliuojama į religinę, o ne į politinę tapatybę.

Lietuvoje gyvenantiems ir Dievo žodį skelbiantiems Tradicinių krikščioniškų religinių bendruomenių ir bendrijų nariams kelia didžiulį susirūpinimą matant, kaip neatsakingai ir nepagarbiai vartojamas mums visiems svarbus ir ypač reikšmingas, visą mūsų gyvenimo, veiklos, apsisprendimo ir minties kryptį nusakantis bei religinį tapatumą įtvirtinantis krikščionio terminas.

Kiekvienoje religinėje bendruomenėje krikščionys save identifikuoja ir įvardija kaip esmiškai priklausančius Kristui, kalba ir liudija savo religinių bendruomenių vadovų siunčiami, veikia Bažnyčios vardu ir jos įgalioti. Istorija liudija, kokia daugybė tikinčiųjų savo gyvybėmis sumokėjo už galimybę priklausyti Kristui ir savo gyvenimą derinti su Evangelijos žinia.

Labai skaudu ir liūdna, kai šia tikrove kaip priedanga pasinaudoja tam tikros politinės minties grupelė žmonių, net nedrįstančių viešai išreikšti savo veiklos krypties, vertybių, aiškaus savęs identifikavimo Kristaus asmens atžvilgiu, tikslų ir uždavinių. Toks naujos partijos pavadinimas ir neapibrėžtumas suteikia galimybę įnešti klaidingumo į daugelio žmonių sąmonę bei sukelti nemenką sumaištį, o kartais ir išprovokuoti nereikalingą priešišumą tam, kas krikščioniška, pasmerkimą, pažeminimą, atmetimą ir net krikščionio persekiojimą.

Tikimės, kad ši naujai įsikūrusi politinė partija priims atsakingus sprendimus, bus drąsi atsakyti šio pavadinimo ir atrasti kitą politinės minties pavadinimą bei partinį tapatumą Lietuvos politiniame gyvenime. Viliamės, kad atsakingai į šios partijos įregistravimą pažvelgs ir Lietuvos Teisingumo ministerija.

Lietuvos Vyskupų Konferencijos Pirmininkas arkivyskupas Sigitas Tamkevičius
Lietuvos Evangelikų liuteronų Bažnyčios Vyskupas Mindaugas Sabutis
Lietuvos Stačiatikių arkivyskupijos Vadovas Metropolitas Chrizostomas
Lietuvos Evangelikų Reformatų Unitas Lithuania Sinodo Generalinis superintendantas kunigas Rimas Mikalauskas
Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios vardu Generalinis superintendantas kunigas Algimantas Kvedaravičius

Paskaitų ciklas

Bažnytinio paveldo muziejuje nuo 2010 metų vyksta Lietuvos dailės istorikų draugijos viešųjų paskaitų ciklas „Lietuvos dailės istorijos eskizai“ – edukacinis projektas, skirtas besidomintiems Lietuvos kultūra, dailės istorija ir paveldo aktualijomis. Šį projektą Lietuvos dailės istorikų draugija tęsia jau penktus metus. Paskaitų tikslas – kuo platesnei visuomenei parodyti Lietuvos dailės ir architektūros tyrinėjimų gausius mokslinius atradimus. Paskaitas skaitys profesionalūs dailės istorikai, pasirengę populiariai pristatyti savo darbo rezultatus. „Lietuvos dailės istorijos eskizuose“ bus ne chronologiškai dėstoma Lietuvos dailės istorijos raida, bet aptariami patys naujausi ir įdomiausi tyrinėjimai.

Sausio 27 d. pirmąją paskaitą „Sakraliojo atvaizdo samprata ir visuomenė“ skaitė prof. Aleksandra Aleksandravičiūtė. Nuo krikščionybės pradžios iki mūsų dienų tolydžio vis atsinaujina diskusija apie šventųjų atvaizdus ir jų gerbimo pobūdį. Profesorė aptarė, kaip įvairiais istorijos laikotarpiais kito sakraliojo atvaizdo samprata bei ryšys tarp paveiklo ir jame pavaizduoto asmens. Nuolatinę kaitą sąlygojo naujų šventųjų kultų atsiradimas, tikinčiųjų bendruomenės transformacija.

Paskaitų ciklas apima platų kultūros aktualijų lauką. Tikimasi, kad gausiai iliustruotos paskaitos padės išsamiau atskleisti Lietuvos visuomenės ir kultūros savitumą, kultūrinės sanklodos ir meno kaitą įvairiais istoriniais laikotarpiais, paskatins išsamiau pažinti Lietuvos kultūros vertybes. -bpmi-

SANDOROS PLANAS

II gavėnios sekmadienis (C)

Pr 15, 5–12. 17–18; Fil 3, 17–4, 1; Lk 9, 28b–36

Žvaigždėtas dykumos dangus ar viliojantys didmiesčių žiburiai liudija tą patį naujos vilties pažadą, į kurią Dievas kviečia kiekvieną žmogų. Klajoklio Abraomo istorija gali būti panaši į šiandienos žmogaus, pasimetusio minioje, siekiančio pasistatyti saugumą teikiančią palapinę metalo ir stiklo apsuptyje. Visų laikų žmonės vienija tas pats širdies ilgesys, planai ir troškimai, vienija Dievo meilė, Kūrėją ir kūrinį susiejanti sandora. Net senatvės nulemtas jėgų netekimas, nugalėtų metų našta gali tapti nauja pradžia. Dievo meilė užmezga su mumis sandorą, patvirtinamą skaistinančia ir gydančia Šventosios Dvasios liepsna, apimančia visa, kas mumyse perkirsta ir suketvirčiuota. Dievo meilė pašaukia mus nakties tamsybėje ir panašiai kaip Abraomą ištraukia iš palapinių bei slėptuvių, idant parodytų vilties šviesuliais žibantį dangų. Nepaisydami visų nuogaštavimų, leiskimės vedami šios meilės.

Dievo meilė veikia mūsų „vargingame kūne“, į kurią Šventoji Dvasia įlieja ramybės ir džiaugsmo. Dievo meilė byloja mums net iš miglos ir nesupratimo debesies, kai iki galo nesuprantame nei to, kas aplink mus dedasi, nei savęs. Nebijokime! Taboro kalnas yra nebylus Gerosios Naujienos liudytojas. Lipkime į jį, idant aiškiau išvystume, kur mūsų tikroji Tėvynė, ir suvoktume viltį, į kurią esame pašaukti.

Kas įkvepia apaštalą Paulių, rašantį filipiečiams paraginimo žodžius? Ar jis gėrisi savo dorybėmis ir tobulumu? Jokių būdu. Paulius, pateikdamas save kitiems kaip pavyzdį, nesiekia būti niekam tikslu. Priešingai, iš visų jėgų stengiasi patraukti kitus į tą tikslą, kurio pats siekia: „Siekiu laimikio aukštybėse“ (Fil 3, 13). Apaštalą drąsina ne jo asmeninis tobulumas, bet tai, ką patyrė lemtingame kelyje į Damaską. Ne tik apaštalui Pauliui teko malonė išvysti Kristų. Dar anksčiau ant Atsimainymo kalno Jėzus pasirodė savo šlovės spindesiu Petru, Jokūbui ir Jonui. Vėliau tą patį patyrė ir kiti mokiniai, kai Jėzus pasirodė jiems po prisikėlimo. Tie įvykiai suteikė prasmę ir kryptį ne tik jų gyvenimui, bet ir visų ištikėjusiųjų į Kristų per apaštalų liudijimą. Į šį tikinčiųjų būrį per krikštą įsitraukia vis naujos kartos. Kaskart iš naujo išsipildo palaiminimas, kuriuo Dievas apdovanojo Abraomą rodydamas į žvaigždėtą dangų: „Taip gausūs bus tavo palikuonys.“ Suvokdami Kristuje dovanotą Dievo pažadų didybę, kupini

dėkingumo apaštalo Pauliaus pavyzdžiu jų siekiame ir tikime, kad pasieksime – panašiai kaip Abraomas, kuris žvelgdamas į žvaigždėtą dangų patikėjo Dievu.

Atsimainymo scena vaizduojama trijose sinoptinėse Evangelijose, tačiau tik evangelistas Lukas pradeda pasakojimą nuo Jėzaus maldos. Jėzus atsiveria Tėvui ir spindi Dievo šlove. Atsiranda Mozė ir Elijas, kurie taip pat spindi Dievo šlove. Mozė ir Elijas, įsmeni- nantys Įstatymo ir Pranašų knygas, kalbasi su Jėzumi, kuris yra pats Dievo Žodis. Jie kalba apie Dievo planą žmonijai, apie pergalę prieš nuodėmę ir mirtį. Petras, Jokūbas ir Jonas kol kas to nesupranta. Jie vis dar tikisi žemiškos karalystės. Dvasinė sritis jiems kol kas nepasiekiamą. Ji yra anapus. Balsas iš debesies, iš anapus, yra skirtas jiems ir mums.

Žmogiškajam protui ir julslems tenka dorotis su slėpiningos dvasinės patirties iššūkiu. Prieš sandoros auką Abraomą „apėmė didelis miegas ir apgaubė didelė, baisi tamsa“. Atsimainymo metu Mozei ir Elijui kalbantis su Jėzumi apaštalus tai pat suėmė miegas. Apaštalas Paulius moko, kad svarbiausia yra dvasinė tikrovė: „Mūsų tėvynė danguje, ir iš ten mes laukiame Išgelbėtojo.“ Turime Dievui leisti perkeisti mūsų mintį pagal šią dvasinę tikrovę. Šventasis Paulius pataria filipiečiams fariziejiškai nesididžiuoti žydų papročiais ir apipjaustymu. Priklausomybę Dievo tautai lemia ne išorinės apeigos.

Mozė ir Elijas pasirodė aptarti Išėjimo plano. Ne anuo- metinio izraelitų išėjimo iš Egipto, bet naujos Dievo tautos išėjimo iš nuodėmės pasaulio į meilės ir tautos karalystę. Į šį naują pasaulį žmonės ves naujasis Mozė – Jėzus. Žmonės išgirdo Dievo tiesą iš naujo pranašo – Jėzaus. Evangelistas Lukas rašo, kad šlovėje pasirodė Mozė ir Elijas „kalbėjo apie Jėzaus išėjimą, būsiantį Jeruzalėje“. Pranašai kalba apie būsimą Jėzaus mirtį ne kaip apie pabaigą, bet kaip apie pradžia. Jie skelbia Jėzaus pašlovinimą: mirtį, prisikėlimą ir žengimą į dangų. Iš dangaus pasigirdęs Tėvo balsas paskelbia tai, ką jau buvome girdėję Jėzaus krikšto metu: „Šitas mano išrinktasis Sūnus, jo klausykite!“ Balsas liudija, kad atsimainęs Jėzus yra tas pats asmuo, kuris priėmė krikštą prie Jordano.

Drauge su Petru, Jokūbu ir Jonu žvelgdami į atsimainusį Jėzų galime suvokti nuskaistinantį kančios ir mirties perkeitimą. Perėjimas iš mirties į prisikėlimą apima ne tik mūsų mirties momentą, jis išgyvenamas kasdien, ypač per gavėnią.

GYVENIMO LAIKAS

III gavėnios sekmadienis (C)

Iš 3, 1–8a.13–15; 1 Kor 10, 1–6. 10–12; Lk 13, 1–9

Šiandienos Evangelijos ištrauką galėtume apibendrinti taip: mūsų gyvenimo laikas duotas tam, kad darytume gera. Žmonės, kurie papasakojo apie galilėjiečių mirtį, tikėjosi, kad Jėzus atsakys į klausimą, kodėl nelaimė krito ant nekaltų žmonių? Tačiau Jėzus nenori apie tai kalbėti, tik pasako, jog kiekvieno gali tykoti dar didesnė nelaimė nei minėti įvykiai. Didesnė nelaimė yra gyvenimo nevaisingumas. Tai suvokimas, kad gyvenimas išekvotas neprasmingai, neduota jokių gerų vaisių. Žinoma, toks pesimistinis vertinimas dažnai būna perdėtas. Šis išpėjimas ne tiems, kurie dėl įvairių priežasčių linkę save menkinti. Kiekvieno žmogaus gyvenimas yra savaime vertinga dovana.

Gera bendrauti su žmogumi, padariusiu daug gero ir viltingai žiūrinčiu į ateitį. Deja, yra tokių, kurie žvelgdami į nugyventą atkarpą mato daugiausia blogį. Nesunku atspėti, kaip jie vertina dabartį ir ateitį... Nelengva gražiai pragyventi gyvenimą. Dievas mums pataria, kaip tai padaryti. Jis kiekvienam duoda pašaukimą ir apreiškia savo vardą, panašiai kaip pirmajame skaitinyje Mozei. Pažindamas Dievo vardą žmogus taip pat suvokia tiesą apie save, sukurtą pagal Dievo paveikslą. Vardas nusako būtybės esmę ir nustato santykį. Dievas apreiškia savo vardą, kad jo būtų galima šauktis. „Esu“ reiškia „Esu jums“, „Esu, kad išgelbėčiau“. Šis vardas byloja apie Dievo artumą, jo troškimą būti su savo tauta. Praslinkus daugeliui metų nuo Išėjimo knygoje aprašytų įvykių, evangelistas Jonas parašys: „Dievas yra meilė.“ Dievas tapo artimas žmogui, kad žmogus savo ruožtu atsivertų kitiems, savo gyvenimą išgyventų kaip kitiems skirtą dovana.

Evangelijoje Jėzus kalba apie tragiškus įvykius, kurie žinomi ir jo klausytojams. Pasak istorikų, galėjo būti taip, kad nužudytieji galilėjiečiai protestavo prieš romėnų planus statyti akveduką. Pilotas ir jo kareiviai įsiveržė į sinagogą ir sumaišė protestuotojų kraują su jų auka. Kita liūdna patirtis, dažnai pasitaikanti pasaulio tikrovėje, yra pavyzdys apie sugriuvusį bokštą ir dėl avarijos žuvusius žmones. Prie šių istorijų būtų galima pridurti tūkstančius kitų katastrofų ir nelaimių, apie kurias dažnai girdime žinių laidose. Paminėjęs tas situacijas Jėzus pabrėžia, kad žuvę žmonės nebuvo Dievo nubausti. Jie

nukentėjo dėl blogio padarinių pasaulyje. Mirtis yra siaubinga, ir tai, kas įvyko, buvo baisu. Mirtis dažnai ateina anksčiau negu tikimasi. Mūsų gyvenimo laikas ribotas. Privalome kuo geriau jį išnaudoti. Antrajame skaitinyje apaštalas Paulius korintiečiams pateikia pražūtingos trumparegystės pavyzdžių ir juos išpėja: „Kas tariasi stovįs, težiūri, kad nepultų.“

Šios žinios nėra malonios ausiai, tačiau Jėzaus auka ant kryžiaus taip pat nėra malonus reginys. Jėzus yra Dievo Sūnus, taip pat pranašas. Būdamas tikras pranašas jis nenuslepia žinios, kurią turi išgirsti žmonės, net jei ji skausminga. O ši tiesa yra paprasta: turime kovoti su blogiu ir daryti gera, atgailauti ir nešti vaisius, antraip mūsų laukia amžinoji pražūtis. Ankstyvosios Bažnyčios krikščionys įžvelgė Mišiose kovą. Kiekvienos Mišios – tai dar vienas mūsų, dar viena Dievo karalystės pergalė. Mes visi dalyvaujame šiame kare. Šis kovos laukas apima visas gyvenimo sritis: namus ir darbo vietas, tarpusavio santykius, mintis, kalbas, laisvalaikį.

Atsivertimas nėra vienkartinis įvykis, tai procesas, reikalaujantis atkaklaus darbo. Nereikia didelio išvalgumo, kad kito akyje pastebėtume šapelį ir pamokytume jį atsiversti. Sunkiau pripažinti savo silpnumą ir nesėkmes kovojant su besikartojančiomis nuodėmėmis. Evangelijos palyginime Jėzus neleidžia sodininkui iškirsti nevaisingo figmedžio. Nepaisant mūsų neištikimybės, Dievas yra kantrus ir maloningas. Mums lengviau būtų suprasti Dievą, besivadovaujantį buhalterine apyskaita. Juk patys smulkiai prisimename patirtas nuoskaudas, o kitiems būname nekantrūs ir nesupratingi, impulsyvūs ir irzlūs. Dievas nuo Kryžiaus, savo gailėstingumo sosto, apdovanoja mus kantrumo ir švelnumo kupinu žvilgsniu. Šio žvilgsnio sušildyti galime jaustis saugūs, viliamės, jog nebūsime atstumti. Tęsdami atsivertimo kelią žinome, kad mūsų laukia dovanojamas atleidimas.

Su kitais žmonėmis privalome elgtis taip, kaip su mumis elgiasi Dievas. Būtina nuolat mokytis būti kantriems ir atlaidiems. Mylėti artimą turime ne todėl, kad jau esame tobuli, bet kad patys esame silpni, o kiti netgi gali piktnaudžiauti mūsų meile. Jei konfliktinėje situacijoje ištiesime ranką susitaikinimo gestui, galime tikėtis atsivertimo vaisių. Tuomet galime būti tikri, kad gerasis sodininkas Dievas patręš mūsų tikėjimo medį savo gailėstingumu, ir mes galiausiai subrandinsime gerų vaisių.

Tarptautinė teologijos komisija

Visuotinės etikos paieška: naujas požiūris į prigimtinių įstatymą

Ižanga

1. Ar egzistuoja objektyvios moralinės vertybės, galinčios vienyti žmones ir laiduoti jiems taiką ir laimę? Kokios jos? Kaip jas pažinti? Kaip įgyvendinti asmens ir bendruomenės gyvenime? Šie nuolat išskylantys klausimai dėl blogio ir gėrio šiandien neatidėliotini kaip niekada, vis labiau suvokiant, jog randasi viena pasaulinė bendruomenė. Žmonėms kylančioms didžiulėms problemoms būdingas tarptautinis, planetinis matmuo, nes komunikavimo technikų plėtra skatina žmones, visuomenę ir kultūrą vis labiau sąveikauti. Vietinis įvykis kone iškart gali sulaukti atgarsio visoje planetoje. Randasi globalinio solidarumo, galiausiai besiremiančio žmonijos vienybe, suvokimas. Tai virsta atsakomybe už visą planetą. Tad ekologinės pusiausvyros, aplinkos apsaugos, išteklių ir klimato problemos tampa primygtiniu reikalu, kuris reikalauja visos žmonijos dėmesio ir toli peržengia nacionalines sienas. Planetinis matmuo būdingas ir terorizmo, organizuoto nusikalstamumo, ir naujų smurto bei priespaudos formų keliamai grėsmei. Sparti biotechnologijų plėtra, imanti grasinti net pačiai žmogaus tapatybei (genetinės manipuliacijos, klonavimas), primygtinai veda prie visuotinio pobūdžio etinių ir politinių apmąstymų. Tokiame kontekste dar kartą išryškėja bendrų etinių vertybių paieškos aktualumas.

2. Savo išmintimi, dosnumu ir kartais didvyriškumu vyrai ir moterys gyvai liudija tokias bendras etines vertybes. Mūsų žavėjimasis jais yra ženklas, rodantis pradinį spontanišką moralinių vertybių įgijimą. Akademikų ir mokslininkų kultūrinio, ekonominio, moralinio ir religinio mūsų egzistencijos matmens apmąstymai stiprina pasiryžimą siekti žmonijos bendrojo gėrio. Menininkai grožio apraiškomis irgi priešinasi jautrumo griovimui ir atnaujina žmonių viltį. Politikai energingai ir kūrybiškai darbuojasi stengdamiesi įgyvendinti kovos su skurdu programas ir apginti pamatinę laisvę. Labai svarbus taip pat liudijimas religijų ir dvasinių tradicijų atstovų, siekiančių gyventi galutinės tiesos ir absoliutaus gėrio šviesoje. Visi, kiekvienas savaip ir per abipusius mainus, prisideda prie turto teisingo paskirstymo, pagarbos aplinkai, žmogaus asmens kilnumo ir jo pagrindinių teisių. Tačiau sėkmė šias pastangas lydi tik tada, kai geri ketinimai remiasi tvirtu pamatiniu sutarimu dėl gėrio ir vertybių, išreiškiančių giliausius žmogaus individualius ir bendruomeninius lūkesčius. Tik tokių

etinių vertybių pripažinimas ir skatinimas gali prisidėti prie žmoniškesnio pasaulio statydinimo.

3. Bendros etinės kalbos paieška svarbi visiems žmonėms. Krikščionims tai slėpingai dera su Dievo Žodžio, „tikrosios šviesos, kuri apšviečia kiekvieną žmogų“ (plg. *Jn 1, 9*), ir Šventosios Dvasios, gimdančios širdyje „meilę, džiaugsmą, taiką, kantrybę, malonumą, gerumą, ištikimybę, romumą, susivaldymą“ (plg. *Gal 5, 22–23*), veikimu. Krikščionių bendruomenė, besidalijanti džiaugsmu ir viltimi, liūdesiu ir sielvartu, kuriuos patiria dabarties žmonės, ir todėl besijaučianti „glaudžiai susieta su žmonijos šeima ir jos istorija“ (1), negali būti absoliučiai atskirta nuo bendros atsakomybės. Apšviesti Evangelijos, išitraukę į kantrų ir pagarbų dialogą su visais geros valios žmonėmis, krikščionys dalyvauja skatintinų žmogiškųjų vertybių bendroje paieškoje: „Mąstykite apie tai, kas teisinga, garbinga, teisu, tyra, mylėtina, giriama, – apie visa, kas dorybinga ir šlovinga“ (*Fil 4, 8*). Jie žino, kad Jėzus Kristus, „mūsų sutaikinimas“ (*Ef 2, 14*), per kryžių sutaikinęs visus žmones su Dievu, yra giliausios vienybės, kurios siekti žmonija pašaukta, pradas.

4. Bendros etinės kalbos paieška neatsiejama nuo atsivertimo vilties, su kuria asmenys ir bendruomenė atskiria nuo jėgų, mėginančių įkalinti žmogų abejingume ar paakinti sienomis atsitverti nuo kitų ar svetimųjų. Šventosios Dvasios veikimu akmeninė širdis – šalta, tingi ir abejinga artimo ar žmonijos daliai – turi virsti jautria širdimi (2), imlia išminties balsui bei atjautai, trokštančia visiems taikos bei vilties. Toks atsivertimas yra tikrojo dialogo sąlyga.

5. Šiandienų mėginimų apibrėžti visuotinę etiką netrūksta. Po Antrojo pasaulinio karo tautų bendrija, padariusi išvadas iš totalitarizmo artimo bendrininkavimo su grynuoju teisiniu pozityvizmu, *Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje* (1948) apibrėžė kai kurias neatimamas žmogaus teises, pranokstančias pozityvius valstybių įstatymus ir laikytinas pamatu bei norma. Tokios teisės nėra tiesiog suteikiamos įstatymų leidėjo: jos paskelbiamos, t. y. parodomas jų objektyvus egzistavimas dar iki įstatymų leidėjo sprendimo. Jos iš tikrųjų kyla iš „kilnumo, būdingo visiems žmonių šeimos nariams, pripažinimo“ (Preambulė).

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija yra viena didžiausių šiuolaikinės istorijos sėkmių. Ji „lieka viena iš iškiliausių žmogaus sąžinės išraiškų mūsų laikais“ (3) ir teikia tvirtą pagrindą siekti teisingesnio pasaulio. Tačiau vaisiai ne visada atitiko tokias dideles viltis. Kai kurios šalys ginčijo tokių teisių visuotinumą, laikė jas pernelyg vakarietiškomis, o tai verčia ieškoti erdvesnių formuluočių. Be to, prie tų teisių nuvertinimo nemenkai prisidėjo tam tikras

polinkis plėsti žmogaus teises, paisant daugiau netvarkingų individualaus vartotojo troškimų ar kokių nors sričių interesų negu objektyvių žmonijos bendrojo gėrio reikalavimų. Atskirtas nuo dalinius interesus pranokstančių vertybių moralinės prasmės, dauginimo procedūros ir teisinis reguliavimas veda tik prie susiskaldymo, galiausiai naudingo stipriausiojo interesams. Be to, ryški tendencija peraiškinti žmogaus teises, atskiriant jas nuo etinio bei racionalaus matmens, sudarančio jų pagrindą ir tikslą, grynai utilitarinio legalizmo naudai (4).

6. Trokšdami atskleisti žmogaus teisių etinį pamatą, kai kurie mėgino išrutulioti „pasaulinę etiką“ dialogo tarp kultūrų ir tarp religijų plotmėje. „Pasaulinė etika“ nurodo pamatinių privalomų vertybių, amžiais sudariusių žmogiškosios patirties lobyną, visumą. Jas atrandame visose didžiosiose religinėse ir filosofinėse tradicijose (5). Toks dėmesio vertas projektas yra dabartinio visuotinai ir globaliai galiojančios etikos poreikio apraiška. Bet ar minimalaus, jau egzistuojančio sutarimo indukcinis ieškojimas, paremtas parlamentarizmo modeliu, gali patenkinti reikalavimą teisę grįsti tuo, kas absoliutu? Be to, ar tokia minimali etika neverčia reliatyvizuoti kiekvienos dalinės religijos ar išminties tradicijos tvirtus etinius reikalavimus?

7. Daug dešimtmečių pamatiniai etiniai teisės ir politikos klausimai kai kuriose šiuolaikinės kultūros srityse buvo nustumti į paribius. Dingstimi, kad kiekviena pretenzija į objektyvią ir visuotinę tiesą bus nepakantos ir smurto versmė ir kad tik reliatyvizmas gali apsaugoti pliuralizmo vertybes ir demokratiją, buvo ginamas teisinis pozityvizmas, atmetantis to, kas teisinga, objektyvų, ontologinių kriterijų. Šioje perspektyvoje galutinis teisės ir moralinės normos horizontas yra galiojantis įstatymas, laikomas teisingu jau savo apibrėžimo dėka, nes išreikia įstatymų leidėjo valią. Tačiau tai atveria kelią galios savivalei, statistinės daugumos diktatūrai ir ideologinėms manipuliacijoms, darant žalą bendrajam gėriui. „Šiandienėje etikoje ir teisės filosofijoje paplitę teisinio pozityvizmo postulatai. Todėl įstatymų leidyba neretai virsta vien kompromisu tarp įvairių interesų: privačius interesus ar troškimus stengiamasi paversti teisėmis, susikertančiomis su pareigomis, kylančiomis iš socialinės atsakomybės“ (6). Tačiau teisinio pozityvizmo aiškiai nepakanka, nes įstatymų leidėjas teisėtai veikti tegali neperžengdamas nustatytų ribų, kylančių iš žmogaus asmens orumo ir tarnaujančių autentiškai žmogaus brandai. Įstatymų leidėjui nevalia atsakyti to, kas, vadovaujantis išoriniais ir paviršutiniais kriterijais, nustatyta kaip žmogiška; taip atsitiktų, jei jis teisėtai imtų laikyti visa, ką įmanoma padaryti, pavyzdžiui, biotechnologijos srityje. Pagaliau privalo elgtis etiškai atsakingai. Nei politika gali nepaisyti etikos, nei civilinė teisė ir teisinė tvarka aukštesnio moralės įstatymo.

8. Šiame kontekste, kuriame ryšys su objektyvomis, visų pripažįstamomis vertybėmis tapo problemiškas, trokštantieji suteikti bendriesiems etiniams sprendimams bendrą racionalų pagrindą siūlo „diskusijos etiką“, paremtą moralės „dialoginiu“ supratimu. Diskusijos etiką sudaro taikymas etiniuose debatuose tik tų normų, kurioms, atsisakydamos „strateginio“ elgesio primetinėti savo požiūrį, geba pritarti suinteresuotosios šalys. Tad nustatyti, ar elgsenos ir veiksenos taisyklė arba elgesys yra moralūs, įmanoma, nes, palikus nuošalyje kultūrinės ir socialines sąlygotybes, diskusijos principas laiduoja visuotinumą ir racionalumą. Diskusijos etika pirmiausia domisi metodu, kuriuo debatų labui principai ir etinės normos galėtų būti išbandytos ir taptų privalomos visiems dalyviams. Iš esmės tai procedūra siūlomų normų vertei išbandyti, negalinti sukurti naujo esminio turinio. Todėl diskusijos etika yra grynai formali etika, neatsižvelgianti į pamatines moralines gaires. Ji taip pat gali pasirodyti ribota ieškant kompromiso. Žinoma, dialogas ir debatai visada būtini siekiant įgyvendintino susitarimo dėl konkretaus moralinių normų taikymo tam tikroje situacijoje, tačiau jie negali išleisti iš akių ir moralinės sąžinės. Tikrieji debatai nepamaino asmeninių moralinių įsitikinimų, bet juos iš anksto numato ir praturtina.

9. Turėdami prieš akis dabartines pozicijas šiuo klausimu, šiame dokumente ketiname pakviesti ir visus tuos, kurie savo jėgomis ieško galutinio etikos pagrindo, ir teisinės bei politinės santvarkos atstovus pasverti išteklius, kuriuos siūlo naujaip pateikiamas mokymas apie prigimtinių įstatymą. Tai iš esmės patvirtina, kad žmonės ir žmonių bendruomenė geba, vadovaudamiesi proto šviesa, pažinti moralios elgsenos gaires, atitinkančias pačią žmogiškojo subjekto prigimtį, bei išreikšti jas kaip normas priesakų ar įsakymų pavidalu. Tokių pamatinių priesakų, objektyvių ir visuotinių, paskirtis pagrįsti ir palaikyti moralinių, teisinių ir politinių sprendimų, reguliuojančių žmogaus ir visuomenės gyvenimą, visumą. Jie yra nuolatinė kritinė instancija ir garantuoja žmogaus asmens kilnumą ideologinių bangų akivaizdoje. Kurdama savo etinę tradiciją, krikščionių bendruomenė, vedama Jėzaus Kristaus Dvasios ir palaikanti kritinį dialogą su sutinkamomis išminties tradicijomis, istorijos tėkmėje perėmė, apvalė ir išplėtojo mokymą apie prigimtinių įstatymą kaip pamatinę etinę normą. Tačiau krikščionybė neturi prigimtinio įstatymo monopolio. Iš tiesų prigimtinis įstatymas, besiremiantis visiems žmonėms bendru protu, yra visų geros valios žmonių bendradarbiavimo, nepaisant skirtingų religinių įsitikinimų, pagrindas.

10. Posakis „prigimtinis įsakymas“ tikrai yra daugelio nesusipratimų dabartiniame kontekste šaltinis. Kartais juo žymime susitaikėlišką ir visiškai pasyvų nuolankumą

fiziniam gamtos dėsniam, žmogui, kita vertus, pagrįstai siekiant šiuos determinizmus valdyti ir palenkti savo paties labui. Kartais jis pateikiamas kaip objektyvus duomuo, kuris nepaisydamas proto ir subjektyvybės balso iš išorės prislegia asmeninę sąžinę, taip pat kelia įtarimą kaip įvesdinantis heteronomijos formą, nesuderinamą su laisvo žmogaus asmens kilnumu. Vėlgį istorijos tėkmėje krikščioniškoji teologija su prigimtinio įstatymu pernelyg lengvai sutapatindavo antropologines pozicijas, kurios vėliau pasirodydavo sąlygotos tam tikro istorinio ir kultūrinio konteksto. Tačiau tokius nesupratimus išsklaido gilesnis ryšio tarp moralinio subjekto, prigimties ir Dievo supratimas, taip pat tinkamesnė atožvalga į istoriškumą, susijusį su konkrečiu prigimtinio įstatymo taikymu. Šiandien taip pat svarbu tradicinį mokymą apie prigimtinių įstatymą pateikti sąvokomis, geriau išryškinančiomis asmeninę ir egzistencinę moralaus gyvenimo matmenį. Taip pat būtina labiau pabrėžti tai, kad prigimtinio įstatymo reikalavimų raiška neatskiriama nuo visos žmonių bendruomenės pastangų įveikti savanaudiškas bei frakcines tendencijas ir išplėtoti globalinį požiūrį, apimančią „vertybių ekologiją“, be kurios žmogaus gyvenimui gresia pavojus prarasti vientisumo ir atsakomybės už visų gerovę jausmą.

11. Prigimtinio moralės įstatymo idėja apima gausius bendrus elementus, būdingus žmonijos didžiosioms filosofinėms bei religinėms išminties tradicijoms. Dėl šios priežasties mūsų dokumento pirmasis skyrius pradamas tokio „bendrumo“ priminimu. Nepretenduojant į išsamumą, nurodoma, kad šios didžiosios religinės ir filosofinės tradicijos liudija egzistuojant didelį bendrą moralės paveldą, sudarantį visų dialogų moraliniais klausimais pagrindą. Negana to, jos vienaip ar kitaip perša mintį, kad tuo paveldu atskleidžiama visuotinė etinė žinia, glūdinti daiktų prigimtyje, ir kad kiekvienas geba ją iššifruoti. Paskui dokumente primenami keli esminiai prigimtinio įstatymo idėjos istorinės plėtotės punktai ir pateikiami kai kurie šiuolaikiniai aiškinimai, dėl kurių iš dalies mūsų amžininkams pasidarė sunku suprasti šią idėją. Antrajame dokumento skyriuje („Bendrų moralinių vertybių suvokimas“) nusakoma, kaip, pradėdamas nuo paprasčiausių moralinės patirties duomenų, žmogus iškart suvokia kai kurias pamatines moralines gėrybes ir paskui formuluoja prigimtinio įsakymo priesakus. Šie yra ne pilnutinis nelaužytinų paliepiamų kodeksas, bet nuolatinis ir norminis įkvėpimo principas, tarnaujantis konkrečiam moraliam asmens gyvenimui. Trečiajame skyriuje („Prigimtinio įstatymo pamatai“), pereinant nuo bendrosios patirties prie teorijos, pagilinami prigimtinio įstatymo filosofiniai, metafiziniai ir religiniai pamatai. Atsakant į kai kurias šiandienės prieštaras, patikslinamas prigimties vaidmuo asmens elgesiui ir nagrinėjama prigimties galimybė nu-

statyti moralės normą. Ketvirtajame skyriuje („Prigimtinis įstatymas ir valstybė“) atskleidžiamas prigimtinio įstatymo priesakų reguliacinis vaidmuo politiniame gyvenime. Visiems žmonėms bendro proto filosofiniu lygmeniu mokymas apie prigimtinių įstatymą yra darbus ir įtikimas, tačiau penktajame skyriuje („Jėzus Kristus – prigimtinio įstatymo atbaigimas“) parodoma, kad prigimtinis įstatymas savo visą prasmę įgyja išganymo istorijoje: Tėvo atsiųstasis Jėzus Kristus su savąja Dvasia yra kiekvieno įstatymo pilnatvė.

Pirmasis skyrius: Bendrumai

1.1. Pasaulio išminties tradicijos ir religijos

12. Įvairiose kultūrose žmonės pamažu išrutuliojo ir išplėtojo išminties tradicijas, kuriomis išreiškia bei perteikia savo požiūrį į pasaulį, taip pat savo įsivaizdavimą apie tai, kokią vietą žmogus užima visuomenėje ir pasaulyje. Anksčiau nei visokios sąvokos ir teorijos tos išminties tradicijos, dažnai religinio pobūdžio, perteikia patirtį, įvardijančią, kas padeda ir kas trukdo asmens gyvenimui visapusiškai skleistis, visuomenės gyvenimui tekėti derama vaga. Tai savotiškas „kultūrinis kapitalas“, kuriuo galima pasinaudoti ieškant bendros išminties, būtinos trokštant atsiliepti į šiuolaikinius etinius iššūkius. Pasak krikščioniškojo tikėjimo, tos išminties tradicijos, nepaisant jų ribotybės ir kartais klaidų, pagauna dieviškosios išminties, besidarbuojančios žmogaus širdyje, atspindį. Jos reikalauja dėmesio ir pagarbos ir gali būti vertingos kaip *praeparatio evangelica*.

Šių tradicijų forma ir apimtis gali smarkiai įvairuoti. Tačiau jos liudija egzistuojant visiems bendrų moralinių vertybių paveldą, pranokstantį tą būdą, kuriuo tos vertybės pateisinamos konkrečioje pasaulėžvalgoje. Pavyzdžiui, „aukso taisyklė“ („Kas tau nepatinka, to ir kitam nedaryk“) vienokiu ar kitokiu pavidalu aptinkama daugumoje išminties tradicijų (7). Be to, jos paprastai sutartinai pripažįsta, jog didžiosios etinės taisyklės nėra primestos apibrėžtos žmonių grupės, bet visuotinai galioja kiekvienam individui ir visoms tautoms. Pagaliau daugelis tradicijų pripažįsta, kad tokių visuotinių moralinių elgsenų reikalauja pati žmogaus prigimtis: jomis išreiškia, kaip žmogus turėtų kūrybiškai ir darniai įsitraukti į jį pranokstančią ir jo gyvenimui prasmę suteikiančią kosminę ar metafizinę tvarką. Ta tvarka iš tiesų yra įspausta imanentinės išminties. Joje glūdi moralinė žinia, kurią kiekvienas geba iššifruoti.

13. Induizmo tradicijose pasaulis – kosmosas ir žmonių visuomenė – reguliuojamas tvarkos, arba pamatinio įstatymo (*dharma*), kurio paisytina, kad neatsirastų didelių pusiausvyros sutrikimų. Dėl šios priežasties *dharma* nu-

sako žmogaus socialines ir religines pareigas. Induizmo moralinio mokymo savitumas tampa suprantamas prieš akis turint tradicinį Upanišadų mokymą – tikėjimą ne-sibaigiančiu transmigracijų ciklu (*samsāra*), – lydima įsitikinimo, kad geri ar blogi poelgiai dabartiniame gyvenime (*karma*) turi įtaką vėlesniems atgimimams. Tokie mokymai turi svarbių padarinių elgesiui kitų asmenų atžvilgiu – suponuoja didelį gerumą ir pakantą, nešališką veiklą kitų gerovės labui, neprievartos praktikavimą (*ahimsā*). Pagrindinėje induizmo srovėje skiriami dveji tekstai: *śruti* („tai, kas išgirsta“, būtent apreiškimas) ir *smṛti* („tai, kas atmenama“, būtent tradicija). Etiniai paliepiami daugiausia pateikiami *smṛti*, konkrečiau *dharmasātra* (iš jų svarbiausias *mānava dharmasātra*, arba Manu įstatymai, maždaug 200–100 m. pr. Kr.). Be pamatinio principo – pagal kurį „neatmenamas paprotys yra transcendentinis įstatymas, patvirtintas šventųjų raštų ir dieviškųjų įstatymų leidėjų kodeksų; dėl šios priežasties kiekvienas trijų pagrindinių klasių žmogus, gerbiantis jame esančią aukščiausiąją dvasią, turėtų visada uoliai paklusti neatmenamam papročiu“ (8) – aptinkamas aukso taisyklės atitikmuo: „Pasakysiu tau, kas yra didžiausias žmogaus gėris, Aukščiausiąjį gėrį pasiekia žmogus, praktikuojantis visuotinės neprievartos (*ahimsā*) religiją (*dharma*). Sėkmę pasiekia žmogus, sutvardantis tris aistras – gobšumą, pyktį ir šykštumą. <...> Laimę sau laiduoja žmogus, visas būtybes laikantis „savimi pačiu“ ir besielgiantis su jomis kaip su „savimi“, padėdamas į šalį baudžiamąją rykštę ir visiškai suvaldantis savo pyktį. <...> Nedaryk kitam to, ką laikai žalingu sau. Štai tokia trumpai yra dorybės taisyklė. <...> Atstumdamas ir dovanodamas, laimėje ir nelaimėje, maloniuose ir nemaloniuose dalykuose visada pasverk to poveikį sau“ (9). Įvairius induizmo priesakus galima sugretinti su Dekalogo reikalavimais (10).

14. Budizmas paprastai apibūdinamas keturiomis „tauriosiomis tiesomis“, kurių mokė Buda po atbudimo: 1) tikrovė yra kančia ir nepasitenkinimas; 2) kančios versmė yra troškimas; 3) kančią nutraukti įmanoma (sunaikinus troškimą); 4) yra būdas kančiai nutraukti. Toks būdas yra „taurusis aštuonypis takas“, kurį sudaro susilaikymo, susikaupimo ir išminties praktikavimas. Etiniu lygmeniu skatintinus poelgius galima sutraukti į penkis priesakus (*śīla, sīla*): 1) nedaryk žalos jokiai gyvai būtybei ir nežudyk; 2) neimk, kas neduota; 3) nepraktikuok netinkamo lytinio elgesio; 4) nekalbėk netikrų žodžių, arba nemeluok; 5) negerk svaigalų, mažinančių savitvardą. Didelis budizmo tradicijos altruizmas, pasireiškiantis neprievartos laikymusi, draugiškas geranoriškumas ir atjauta irgi prilygsta aukso taisyklei.

15. Kinų civilizacija giliai paženklinta Laodzi, arba Lao Dzė (VI a. pr. Kr.) daoizmo. Pasak Lao Dzė, visoje visuotėje imanentiškai glūdintis pirminis pradas yra Kelias,

arba Dao. Tai neapčiuopiamas nuolatinės kaitos pradas veikiant dviem priešingiems ir vienas kitą papildantiems poliems – *yīn* ir *yáng*. Žmogui privalu prisijungti prie natūralaus kaitos proceso ir leisti jam vykti pagal laiko tėkmę laikantis nuostatos nesikišti (*bū vei*). Tad daoistinės etikos šerdį sudaro neatsiejamai materialios ir dvasinės darnos su gamta ieškojimas. Konfucijus (571–479 m. pr. Kr.) („Mokytojas Kongas“), kilus didelei krizei, mėgino atkurti tvarką pagarba ritualams, kurių pamatas sūniškasis pamaldumas, privalantis būti viso socialinio gyvenimo šerdimi. Iš tiesų socialiniai santykiai vadovaujasi šeimyninių santykių pavyzdžiu. Darna pasiekama deramo saiko etika, kur visų dalykų matas yra ritualizuotas santykis (*li*), įtraukiantis žmogų į gamtinę tvarką. Siektinas idealas yra *ren*, tobula žmonijos dorybė, įgyjama savitvarda ir geranoriškumu visų kitų atžvilgiu. „Ar pagrindinis žodis kartais nebus „romumas“ (*šū*)? Nedaryk kitam to, ko nenorėtumei sulaukti iš kitų“ (11). Šios taisyklės praktikavimas rodo kelią į dangų (*Tiān Dào*).

16. Afrikos tradicijose pamatinė tikrovė yra pats gyvenimas. Tai pati vertingiausia gėrybė, o žmogaus idealas yra ne tik be rūpesčių nugyventi iki senatvės, bet pirmiausia išlikti – net po mirties – gyvybine jėga, nuolatos stiprinama palikuonyse ir palikuoniais. Gyvenimas – dramatiška patirtis. Žmogus, mikrokosmosas makrokosmose, intensyviai išgyvena gyvybės ir mirties susidūrimo dramą. Jam tenkanti užduotis laiduoti gyvybės pergalę prieš mirtį orientuoja bei lemia jo visą etinę veiklą. Tad nuosekliame etiniame horizonte žmogus turi identifikuoti gyvybės sąjungininkus, patraukti juos į savo pusę ir taip laiduoti savo išlikimą, kuris sykiu yra gyvybės pergalė. Tokia yra gilioji tradicinių Afrikos religijų reikšmė. Afrikos etika atsiskleidžia kaip antropocentrinė ir gyvybę akcentuojanti: todėl veiksmai, kuriais skatinamas atvirumas gyvybei, ji saugoma bei ginama, plėtojamas bei didinamas bendruomenės gyvybinis potencialas, laikomi gerais, o kiekvienas veiksmas, žalingas individų ar bendruomenės gyvenimui, vertinamas kaip blogas. Taigi tradicinės Afrikos religijos išnyra kaip iš pagrindų antropocentrinės, tačiau įdėmus, mažus žvilgsnis parodo, kad nei gyvam žmogui pripažįstama vieta, nei protėvių kultas nėra koks nors uždaras dalykas. Tradicinių Afrikos religijų akimis, viršūnė yra Dievas, gyvybės šaltinis, viso, kas egzistuoja, kūrėjas.

17. Islamas suvokia save kaip pirminės prigimtinės religijos atkūrimą. Mahometą jis laiko Dievo siųstu paskutiniu pranašu, turinčiu žmogų galutinai sugrąžinti į teisingą kelią. Tačiau Mahometas turėjo pirmtakų: „Nėra bendruomenės, kurioje nebūtų buvę perspėjančiojo“ (12). Tad islamas priskiria sau visuotinį pašaukimą ir kreipiasi į visus vyrus ir moteris, kurie laikomi „iš prigimties“ musulmonais. Islamiškoji teisė, neperskiriamai

bendruomeninė, moralinė ir religinė, suvokiama kaip Dievo tiesiogiai duotas įstatymas. Todėl musulmonų etika yra iš pagrindų klusnumo moralė. Daryti gera reiškia paklusti įsakymams, daryti bloga – jiems nepaklusti. Žmogaus proto tereikia įstatymo apreikštamui atpažinti ir konkrečioms teisiniams padariniams iš jo išrutulioti. Tiesa, IX a. *Mu'tazilita* mokykla skelbė, kad „gėris ir blogis glūdi daiktuose“, t. y. kad tam tikros elgsenos geros ar blogos yra kaip tokios savaime, pirma dieviškojo įstatymo, kuriuo jos liepiamos ar draudžiamos. Šios mokyklos atstovai laikėsi nuomonės, jog žmonės protu gali pažinti, kas yra gera ar bloga. Anot jų, žmogus spontaniškai žino, kad neteisingumas ar melas yra bloga ir kad privalu gražinti paskolą, nekenkti sau pačiam ar būti dėkingam geradariui, iš kurių pirmutinis yra Dievas. Tačiau *ash'arites*, vyraujantys sunitų ortodoksijoje, laikėsi priešingos teorijos. Laikydami okazionalizmo, nepripažįstančio prigimtyje nieko nuoseklaus, jie mano, jog tik Dievo pozityvus apreikšimas apibrėžia, kas yra gera ir bloga, teisinga ir neteisinga. Iš tokios pozityvios dieviškosios teisės priesakų daugelis įgavo didžiųjų žmonijos moralinio paveldo elementų pavidalą ir gali būti susieti su Dekalogu (13).

1.2. Prigimtinio įstatymo graikiškieji-romėniškieji šaltiniai

18. Idėja, kad pirmiau visų pozityvių teisinių apibrėžimų egzistuoja prigimtinė teisė, aptinkama jau klasikinėje graikų kultūroje sulig pavyzdine Antigonės, Edipo dukters, figūra. Jos du broliai Polineikas ir Eteoklis susikivirčia dėl valdžios ir abu žūva. Polineikas, maištininkas, pasmerkiamas likti nepalaidotas ir būti sudegintas ant laužo. Tačiau Antigonė, trokšdama išpildyti pagarbos mirusiam broliui pareigą, nesutinka su karaliaus Kreonto draudimu laidoti apeliuodama į „nerašytus ir nekintamus įstatymus“.

Kreontas: Ir tu išdrįsai sulaužyti mano įstatymus?

Antigonė: Taip, nes jų nepaskelbė nei Dzeusas, nei Teisingumas, gyvenantis su požemio dievais; nei vienas, nei kitas jų nenustatė. Nemanau, kad tavo dekretai tokie galingi, kad tu, marusis, galėtum juos išleisti kaip galiojančius labiau negu nerašyti ir nekintami dievų dėsni. Tie egzistuoja ne nuo šiandien ar vakar, bet visada: niekas nežino, kada jie atsirado. Iš baimės nusižengti žmogaus valiai negalėjau rizikuoti užsitraukti dievų bausmę (14).

19. Platonas ir Aristotelis perėmė sofistų perskyrą tarp įstatymų, kylančių iš susitarimo, t. y. iš grynai pozityvaus sprendimo (*thesis*), ir tų, galiojančių „iš prigimties“. Pirmutiniai nėra nei amžini, nei galioja visuotinai, nei visus saisto. Antrieji saisto visus, visur ir visada (15). Kai kurie sofistai, kaip antai Kaliklesas iš Platono *Gorgijo*, šia

perskyra rėmėsi ginčydami žmogaus miestų nustatytų įstatymų teisėtumą. Tokiems įstatymams jie priešpriešindavo siaurą ir klaidingą prigimties, sumenkintos iki vien fizinio dėmens, supratimą. Tad, nesutikdami su politine ir teisine Miesto piliečių lygybe, jie laikėsi, regis, to, kas „prigimtinuose įstatymuose“ akivaizdžiau, – stipresnysis turėtų pranokti silpnesnįjį (16).

20. Nieko panašaus nėra Platono ir Aristotelio mokybose. Jie nesupriešina prigimtinės teisės ir Miesto pozityviųjų įstatymų. Jie įsitikinę, kad Miesto įstatymai paprastai yra geri ir daugiau ar mažiau sėkmingai įgyvendina prigimtinę teisę, atitinkančią daiktų prigimtį. Pasak Platono, prigimtinė teisė yra idealioji teisė, norma įstatymų leidėjams ir piliečiams, taisyklė, leidžianti jiems pagrįsti ir įvertinti pozityvius įsakymus (17). Aristotelio nuomone, ta aukščiausioji moralės norma atitinka prigimties esminės formos įgyvendinimą. Moralu tai, kas prigimtiška. Prigimtinė teisė nekintama, o pozityvioji kinta priklausomai nuo skirtingų tautų bei epochų. Tačiau prigimtinė teisė nėra tai, kas būtų visiškai nuo pozityviosios teisės atskira. Ji išikūnijusi pozityviojoje, kuri yra bendrosios teisingumo idėjos taikymas įvairiopame socialiniame gyvenime.

21. Stoikų filosofijoje prigimtinis įstatymas tampa pagrindine universalistinės etikos sąvoka. Tai, kas gera ir darytina, atitinka prigimtį, suvokiamą fizine – biologine ir kartu racionaliąja prasme. Kiekvienas žmogus, kad ir kokiai tautai priklausytų, yra visatos visumos dalis. Jis privalo gyventi pagal prigimtį (18). Toks imperatyvas suponuoja amžinąjį įstatymą, dieviškąjį *Logos*, glūdinį ir kosmose, paženklintame racionalumo, ir žmogaus prote. Tad Ciceronui įstatymas yra „aukščiausias protas“, įdėtas į prigimtį, nurodančią, kas darytina, ir draudžiančią priešinga“ (19). Prigimtis ir protas yra du šaltiniai pamatiniam etiniam įstatymui, kuris yra dieviškosios kilmės, pažinti.

1.3. Šventojo Rašto mokymas

22. Įstatymo, kurio šerdį sudaro „dešimt žodžių“, dovanojimas ant Sinajaus kalvos yra Izraelio religinės patirties esminis elementas. Tas Sandoros įstatymas apima pamatinius etinius priesakus. Jais apibrėžiamas būdas, kuriuo išrinktoji tauta atsiliepia į Dievo pasirinkimą šventai gyvendama: „Kalbėk visai izraeliečių bendrijai ir sakyk jiems: *Būkite šventi, nes aš, jūsų Dievas, esu šventas*“ (*Kun* 19, 2). Tačiau toks etinis elgesys privalomas ir kitoms tautoms, nes Dievas patraukia atsakomybėn visas tautas, laužančias teisingumą ir teisę (20). Juk Dievas per Nojaus asmenį su visa žmonių giminę jau sudarė sandorą, konkrečiai reikalavusią gerbti gyvybę (*Pr* 9) (21). Imant dar giliau, pats sukūrimas atrodo kaip ak-

tas, kuriuo Dievas suteikia visai visatai struktūrą dovandamas įstatymą: „Visa tešlovina Viešpaties vardą, nes jis tarė, ir visa buvo sukurta. Į savo vietas viską padėjo amžių amžiams, nustatė darną, kuri niekad nesikeis“ (Ps 148, 5–6). Šis sukurtųjų daiktų klusnumas Dievo įstatymui yra pavyzdys žmonėms.

23. Greta tekstų, su išganyto istorija susijusių didžiosiomis teologinėmis išrinkimo, pažado, Įstatymo ir sandomos temomis, Biblijoje yra ir išminties raštijos, tiesiogiai nekalbančios apie Izraelio nacionalinę istoriją, bet besidominčios žmogaus vieta pasaulyje. Joje plėtojamas įsitikinimas, jog egzistuoja teisinga, „išmintinga“, elgsena ir gyvensena. Žmogus turėtų išsipareigoti to siekti ir stengtis tai įgyvendinti. Ta išmintis neaptinkama istorijoje, prigimtyje ar kasdieniame gyvenime (22). Šioje raštijoje Išmintis dažnai pateikiama kaip dieviškasis tobulumas, kartais hipostazuota. Ji įstabiai rodomi kūrinyje, kurios „išradėja“ yra (Išm 7, 21). Ją liudija tarp sukurtųjų daiktų karaliaujanti darną. Šios iš Dievo kylančios išminties dalininkas žmogus yra įvairiopa. Toks dalies išmintyje turėjimas yra Dievo dovana, kurios reikia prašyti: „Meldžiausi, ir man buvo suteiktas supratimas, šaukiausi Dievo pagalbos, ir atėjo pas mane išminties dvasia“ (Išm 7, 7). Tai klusnumo apreikštajam Įstatymui vaisius. Iš tiesų Tora įkūnija išmintį: „Jei trokšti išminties, laikykis įsakymų, ir Viešpats jos tau dosniai suteiks. Juk pagarbi Viešpaties baimė yra išmintis ir drausmė“ (Sir 1, 26–27). Tačiau išmintis taip pat yra išvalgaus gamtos ir žmonių papročių stebėjimo, siekiant atrasti jų imanentinį racionalumą ir kaip pavyzdžio vertę, vaisius (23).

24. Atėjus laiko pilnatvei, Jėzus Kristus skelbė besiarantiną Karalystę kaip apraišką gailingosios Dievo meilės, kuri ateina pas žmones per jo asmenį ir kviečia juos atsiversti bei laisvai atsiliepti meile. Toks skelbimas nepaėjo be padarinių etikai, pasaulio ir žmonių santykių statydinimo būdai. Į savo moralinį mokymą, nuostabiai apibendrintą Kalno pamoksle, Jėzus savo ruožtu įtraukia aukso taisyklę: „Tad visa, ko norite, kad jums darytų žmonės, ir jūs patys jiems darykite; nes tai yra Įstatymas ir pranašai“ (Mt 7, 12) (24). Šis pozityvus priešakas papildė negatyvią tos pačios taisyklės formuluotę Senajame Testamente: „Kas tau nepatinka, to ir kitam nedaryk“ (Tob 4, 15) (25).

25. Laiško romiečiams pradžioje apaštalas Paulius, trokšdamas parodyti Kristaus atnešto išganyto poreikį visiems, nusako visiems žmonėms bendrą religinį ir moralinį būvį. Jis patvirtina Dievo prigimtinio pažinimo galimybę: „Juk tai, kas gali būti žinoma apie Dievą, jiems aišku, nes Dievas jiems tai leido suprasti. Jo neregimosios ypatybės – jo amžinoji galybė ir dievybė – nuo pat pasaulio sukūrimo aiškiai suvokiamos protu iš jo kūri-

nių“ (Rom 1, 19–20) (26). Tačiau tas pažinimas virto stambeldyste. Sustatydamas žydus ir pagonis ant to paties laiptelio, šv. Paulius patvirtina egzistuojant nerašytą moralės įstatymą, įdėtą į jų širdis (27). Jis kiekvienam teikia gebėjimą skirti tai, kas gera, ir tai, kas bloga. „Kai jokio įstatymo neturintys pagonys iš prigimties vykdo įstatymo reikalavimus, tada jie – neturintys įstatymo – yra patys sau įstatymas. Jie įrodo, kad įstatymo reikalavimai įrašyti jų širdyse, ir tai liudija jų sąžinė bei mintys, kurios tai kaltina, tai teisina viena kitą“ (Rom 2, 14–15). Tačiau vien įstatymą pažinti negana norint gyventi teisų gyvenimą (28). Šie šv. Pauliaus tekstai padarė esminę įtaką krikščioniškajam prigimtinio įstatymo apmąstymui.

1.4. Krikščioniškosios tradicijos plėtojimas

26. Bažnyčios tėvams *sequi naturam* ir *sequela Christi* nėra priešybės. Priešingai, jie bendrai perima stoikų idėją, kad prigimtis ir protas mums rodo, kokios yra mūsų moralinės pareigos. Jų laikytis reiškia sekti asmenišką *Logos*, Dievo Žodžiu. Iš tiesų mokymas apie prigimtinį įstatymą duoda pagrindą biblinei moralei papildyti. Be to, tai paaiškina, kodėl pagonys, nepriklausomai nuo biblinio apreiškimo, turi pozityviosios moralės sampratą. Ji jiems parodoma prigimties ir atitinka Apreiškimo mokymą: „Iš Dievo yra prigimties įstatymas ir apreiškimo įstatymas, abu sudaro vieną visumą“ (29). Vis dėlto Bažnyčios tėvai stoikų mokymo neperima gryno, bet jį taiso ir plėtoja. Viena vertus, Biblijos įkvėpta antropologija, laikanti žmogų *imago Deo*, kurio visiška tiesa atskleista Kristuje, neleidžia žmogaus asmens susiaurinti ligi kosmoso paprasto elemento: pašauktas į bendrystę su gyvuoju Dievu, jis pranoksta kosmosą, nors ir yra sykiu integruotas į jį. Antra vertus, prigimties ir proto darną remiasi nebe imanentine panteistinio kosmoso samprata, bet bendra nuoroda į transcendentinę Kūrėjo išmintį. Elgtis nepriešaringai protui reiškia laikytis gairių, Kristaus, dieviškojo *Logos*, *logoi spermatikoi* pavidalu įdėtų į žmogaus protą. Elgtis priešingai protui reiškia toms gairėms nusižengti. Labai reikšmingas šv. Augustino apibrėžimas: „Amžinasis įstatymas yra dieviškasis protas, arba Dievo valia, nurodanti laikytis prigimtinės tvarkos ir draudžianti ją trikdyti“ (30). Tiksliau, teisingas ir teisingo gyvenimo normas, pasak Augustino, išreiškia Dievo Žodis, kuris įspaudžia jas į žmogaus širdį taip, kaip „žiedas padaro įspaudą vaške, bet ten pats nepaliekamas“ (31). Be to, Bažnyčios tėvų mokyme prigimtinis įstatymas dabar suvokiamas išganyto istorijos aplinkoje, leidžiančioje skirti įvairius prigimties būvius (pirmą pradė prigimtis, puolusioji prigimtis, atkurtoji prigimtis), kuriuose prigimtinis įstatymas reiškiasi skirtingai. Patristinis mokymas apie prigimtinį įstatymą buvo perduotas viduramžiams kartu su jam artima „tautų teisės (*ius gentium*)“ samprata,

pasak kurios, atskirai nuo romėniškosios teisės (*ius civile*) egzistuoja santykius tarp tautų reguliuojantys ir visus saistantys visuotiniai teisės principai (32).

27. Viduramžiais mokymas apie prigimtinį įstatymą pasiekia tam tikros brandos ir įgyja „klasikinę“ formą, grindžiančią visas kitas diskusijas. Jam būdingi keturi elementai. Pirmiausia, remiantis scholastinės minties prigimtimi, siekiančia ieškoti tiesos visur, kur ją galima atrasti, perimami ankstesni prigimtinio įstatymo pagonių ir krikščionių apmąstymai ir mėginama pateikti jų sintezę. Antra, remiantis scholastinės minties polinkiu į sistemiškumą, prigimtinis įstatymas įkeliamas į metafizikos ir teologijos kontekstą. Prigimtinis įstatymas laikomas protingos būtybės dalyvavimu amžinajame dieviškajame įstatyme, per kurį ji sąmoningai ir laisvai įžengia į Apvaizdos planus. Prigimtinis įstatymas yra ne uždara ir užbaigta moralinių normų visuma, bet nuolatinio įkvėpimo versmė, visada esanti bei veikianti įvairiuose išganymo ekonomijos etapuose. Trečia, nepaviršutiniškai suvokdamas prigimtį, kurios supratimą iš dalies paveikė Aristotelio minties atradimas, scholastinis mokymas apie prigimtinį įstatymą etinę ir politinę tvarką laiko racionalia tvarka, žmogaus proto darbu. Tam darbui apibrėžiama autonominė sritis, perskyra be atidalijimo, susijusi su religinio apreiškimo tvarka (33). Galiausiai, scholastikos teologų ir teisininkų akimis, prigimtinis įstatymas yra pagrindas ir kriterijus, kuriuo vadovaudamiesi jie vertina pozityviųjų įstatymų ir daliųjų papročių teisėtumą.

1.5. Tolesnė plėtotė

28. Prigimtinio įstatymo idėjos šiuolaikinė istorija tam tikrais aspektais siūlosi kaip viduramžių scholastikos mokymo teisėta plėtotė sudėtingesniame kultūriniame kontekste, ypač paženklintame moralinio subjektyvumo gyvo jausmo. Šioje raidoje atkreiptume dėmesį į XVI a. ispanų teologų darbus. Jie, lygiai kaip dominikonas Pranciškus iš Šv. Viktoro abatijos, prigimtinio įstatymu rėmėsi ginčydami imperialistinę kai kurių Europos krikščioniškųjų valstybių ideologiją ir gindami nekrikščioniškųjų Amerikos tautų teises. Tos teisės iš tiesų glūdi žmogaus prigimtyje ir nepriklauso nuo konkrečios situacijos krikščionių tikėjimo atžvilgiu. Prigimtinio įstatymo idėja, be to, leido ispanų teologams padėti pagrindą tarptautinei teisei, t. y. visuotinei normai, reguliuojančiai tautų ir valstybių tarpusavio santykius.

29. Tačiau kitais aspektais prigimtinio įstatymo idėja šiuolaikinėje epochoje įgauna pokyčių bei pavidalų, apsunkinančių jos priėmimą mūsų dienomis. Paskutiniaisiais viduramžių šimtmečiais scholastikoje išsirutuliojusios voliuntarizmo srovės hegemonija kultūroje stipriai pa-

veikė prigimtinio įstatymo idėją. Voliuntarizmas iškelia laisvo subjekto transcendenciją viso sąlygojimo atžvilgiu. Priešingai natūralizmui, linkusiam palenkti Dievą prigimties dėsniams, jis vienašališkai pabrėžia absoliučią Dievo laisvę, rizikuodamas sugriauti jo išmintį ir jo sprendimus paversti kaprizingais. Be to, atmesdamas intelektualizmą, manantį, jog žmogaus asmuo pajungiamas pasaulio tvarkai, jis aukština nešališką laisvę, suvokiamą kaip grynąją galią rinktis priešingas alternatyvas, rizikuodamas atidalyti asmenį nuo jo prigimtinių polinkių ir objektyvaus gėrio (34).

30. Voliuntarizmo padariniai mokymui apie prigimtinį įstatymą gausūs. Tomas Akviniėtis įstatymus laikė proto vaisiumi ir išminties išraiška, o voliuntarizmas lenkia įstatymą sieti vien su valia – ir su valia, atsietą nuo jos vidinės pakraipos į gėrį. Tada visa įstatymo galia sutelkiama vien įstatymo leidėjo valioje. Iš įstatymo atimamas vidinis racionalumas. Tokiomis sąlygomis moralė susiaurinama iki klusnumo įstatymams, kuriais apreiškiamas įstatymų leidėjo valia. Thomas Hobbesas taip šitai paaiškina: „Įstatymą kuria valdžia, o ne tiesa (*auctoritas, non veritas, facit legem*)“ (35). Šiuolaikinis autonomiją mylintis žmogus negalėjo nesumaištauti prieš tokį įstatymo supratimą. Paskui, dangstydamasis siekiu apsaugoti absoliutų Dievo suverenumą gamtos atžvilgiu, voliuntarizmas atėmė iš jos visą vidinį racionalumą. Tezė apie *potentia Dei absoluta*, teigianti, kad Dievas gali veikti nepriklausomai nuo savo išminties ir gerumo, reliatyvuoja visas egzistuojančias racionalias struktūras ir sumažina žmogaus prigimtines galias jas pažinti. Prigimtis nustoja buvusi kriterijumi išmintingai Dievo valiai pažinti: žmogus tokias žinias gauna tik per apreiškimą.

31. Kita vertus, keli veiksniai lėmė prigimtinio įstatymo supratimo sekuliarizaciją. Tarp jų galima prisiminti didėjančią proto ir tikėjimo atsiskyrimą, būdingą viduramžių pabaigai, arba kai kuriuos Reformacijos aspektus (36), tačiau pirmiausia norą įveikti smurtinius religinius konfliktus, kruvinusius Europą iki mūsų laikų aušros. Imta trokšti steigti žmonių bendruomenių politinę vienybę, iškeliant religinę konfesiją už skliaustų. Dabar mokymas apie prigimtinį įstatymą atsidalija nuo visų daliųjų apreiškimų ir todėl nuo bet kurios konfesinės teologijos. Jis teigia, jog remiasi visiems žmonėms bendro proto šviesa, ir pasaulietinėje srityje pateikia save kaip galutinę normą.

32. Be to, šiuolaikinis racionalizmas teigia egzistuojant absoliučią ir norminę protui prieinamą racionalių esmių tvarką ir taip nureikšmina rėmimąsi Dievu kaip galutiniu prigimtinio įstatymo pagrindu. Būtina, amžina ir nekintama esmių tvarka turėjo neabejotinai būti pašaukta į būtį Kūrėjo, tačiau, kaip tikima, jai pačiai jau

būdingas darnumas ir racionalumas. Tad remtis Dievu nebebūtina. Prigimtinis įstatymas siūlytųsi visiems, „net jei Dievo nebūtų (*etsi Deus non daretur*)“ (37).

33. Šiuolaikiniam racionalistiniam prigimtinio įstatymo modeliui būdinga: 1) egzistencialistinis tikėjimas nekinatama ir a-istorine žmogaus prigimtimi, kurios apibrėžimą ir pagrindines savybes protas gali tobulai suvokti; 2) nusigręžimas nuo konkrečios žmonių situacijos išganymo istorijoje, paženklintos nuodėmės ir malonės, neatsižvelgiant į tos situacijos esminę įtaką prigimtinio įstatymo pažinimui ir praktikavimui; 3) mintis, kad protas išgali *a priori* išsamprotauti prigimtinio įstatymo priesakus, pradedant žmogaus esmės apibrėžimu; 4) maksimalus taip išsamprotautų principų išplėtimas, toks, kad prigimtinis įstatymas išnyra kaip gatavų įstatymų kodeksas, reguliuojantis tariamai visą elgesį. Tokia tendencija plėsti prigimtinio įstatymo nuostatų sritį sukėlė rimtą krizę, kai, plėtojantis humanitariniams mokslams, Vakarų mintis geriau suvokė žmogiškųjų institucijų istoriškumą ir daugelio elgsenų, kadaise pateisinamų apeliuojant į prigimtinių įstatymą, kultūrinį santykinumą. Toks maksimalistinės teorijos ir empirinių duomenų įvairovės neatitikimas iš dalies paaiškina abejingumą prigimtinio įstatymo idėjai. Kadangi prigimtinio įstatymo samprata tokioje sekuliarizuotoje ir pliuralistinėje visuomenėje kaip mūsų gali prisidėti prie visuotinės etikos plėtojimo, būtina vengti pateikti ją tuo nelanksčiu pavidalu, kokį ji įgijo pirmiausia šiuolaikiniame racionalizme.

1.6. Bažnyčios magisteriumas ir prigimtinis įstatymas

34. Iki XIII a., kol prigimtinė ir antgamtinė tvarkos aiškiai nebuvo perskirtos, prigimtinis įstatymas paprastai būdavo tapatinamas su krikščioniškąja morale. Todėl Gracijono dekretas, kuriuo padedamas pagrindas XII a. kanoninei normai, prasideda ištara: „Prigimtinis įstatymas yra tai, kas yra Įstatyme ir Evangelijoje.“ Tada prigimtinio įstatymo turinys sutapatinamas su aukso taisykle ir paaiškinama, kad dieviškieji įstatymai atitinka prigimtį (38). Todėl, kai Bažnyčios tėvai, kad pagrįstų moralinį krikščionių elgesį, pasitelkdavo prigimtinių įstatymą ir Šventąjį Raštą, Bažnyčios magisteriumui šiais pirmaisiais amžiaus retai tekdavo įsikišti ir nutraukti disputą dėl moralinio įstatymo turinio.

Iškilus poreikiui ne tik spręsti konkrečias moralines diskusijas, bet ir pateisinti savo poziciją sekuliarizuotam pasauliui, Bažnyčios magisteriumas skyrė daugiau dėmesio prigimtinio įstatymo sampratai. XIX a., ypač popiežiaujant Leonui XIII, Magisteriumo aktai dažnai grindžiami prigimtinio įstatymu. Ryškiausia tai enciklikoje *Libertas praestantissimum* (1888). Leonas XIII remiasi prigimtinio įstatymu siekdamas nustatyti civilinės val-

džios šaltinį ir nubrėžti jos ribas. Jis energingai primena, kad tada, kai civilinė valdžia liepia ar leidžia ką nors priešinga dieviškajam ar prigimtiniam įstatymui, Dievo privalu klausyti labiau negu žmonių. Bet prigimtinių įstatymą jis taip pasitelkia privačiai nuosavybei nuo socializmo apsaugoti ir darbininkų teisei savo darbu prasminti pragyvenimui reikalingų priemonių apginti. Ta pačia dvasia Jonas XXIII prigimtinio įstatymu grindžia žmogaus teises ir pareigas (enciklika *Pacem in terris* [1963]). Sulig Pijumi XI (enciklika *Casti connubii* [1930]) ir Pauliumi VI (enciklika *Humanae vitae* [1968]) prigimtinis įstatymas atsiskleidžia kaip pagrindinis kriterijus gvildenant su santuokine morale susijusius klausimus. Prigimtinis įstatymas neabejotinai prieinamas žmogaus protui, bendras tikintiesiems ir netikintiesiems, ir Bažnyčia neturi jo monopolio, bet kadangi Apreiškimas apima prigimtinio įstatymo reikalavimus, Bažnyčios magisteriumas tapo jo garantu ir aiškintoju (39). Katalikų Bažnyčios katekizme (1992) ir enciklikoje *Veritatis splendor* (1993), dėstant krikščioniškąją moralę, prigimtiniam įstatymui skiriama pagrindinė vieta (40).

35. Šiandien Katalikų Bažnyčia į prigimtinių įstatymą apeliuoja keturiuose pagrindiniuose kontekstuose. Pirmą, matydama plintant kultūrą, racionalumą susiaurinančią iki pozityviųjų mokslų ir moralinį gyvenimą paliekančią reliatyvizmui, ji pabrėžia žmonių prigimtinių gebėjimą protu surasti „būtyje glūdinčią etinę žinią“ (41) ir išvelgti joje deramo elgesio, atitinkančio jų prigimtį bei kilnumą, didžiąsias gaires ir pamatines normas. Tad prigimtinis įstatymas atsiliepia į poreikį žmogaus teises grįsti protu (42) ir įgalina tarp kultūrų ir tarp religijų dialogą, gebantį skatinti visuotinę taiką ir išvengti „kultūrų susidūrimo“. Antra, matydama reliatyvistinių individualizmą, teigiantį, kad kiekvienas individas yra savų vertybių šaltinis, o visuomenė atsiranda iš individų, nutarusių nusistatyti sau normas, susitarimo, Bažnyčia primena socialinį ir politinį gyvenimą reguliuojančių pamatinių normų prigimtinių ir objektyvų, ne vien sutartinį, pobūdį. Pirmiausia demokratinė valdymo forma esmingai susijusi su tvariomis etinėmis vertybėmis, kurios kyla iš prigimtinio įstatymo reikalavimų ir todėl nepriklauso nuo statistinės daugumos pritarimo svyravimų. Trečia, matydama agresyvų laicizmą, trokštantį išstumti tikinčiuosius iš viešųjų debatų, Bažnyčia pabrėžia, kad krikščionių reiškimasis viešajame gyvenime temomis, susijusiomis su prigimtinio įstatymu (engiamųjų teisių gynimu, teisingumu tarptautinių teisių srityje, gyvybės ir šeimos apsauga, religijos laisve ir auklėjimo laisve...), kaip toks nėra konfesinio pobūdžio, bet kyla iš kiekvieno piliečio puoselėtino rūpinimosi bendruoju visuomenės gėriu. Ketvirta, matydama piktnaudžiavimo valdžia ir net teisiniu pozityvizmu dangstomo ir tam tikrų ideologijų skleidžiamo totalitarizmo grėsmę,

Bažnyčia primena, kad civiliniai įstatymai nesaisto sąžinės, jei prieštarauja prigimtinei teisei, ir ragina pripažinti sąžiningo prieštaravimo teisę bei pareigą paklusti aukštesniam įstatymui (43). Rėmimasis prigimtiniu įstatymu ne tik neveda į konformizmą, bet net laiduoja asmeninę laisvę ir gina bendrąjį gėrį užmiršusių socialinių struktūrų išstumtuosius į paribį ir engiamuosius.

Nuorodos

IŠANKSTINĖ PASTABA. Tema „Visuotinės etikos paieška: naujas požiūris į prigimtinių įstatymą“ buvo pateikta ištirti Tarptautinei teologijos komisijai. Studijai parengti sudaryta pakomisė, į kurią įėjo arkivyskupas Roland Minnerath, profesoriai kunigai t. Serge-Thomas Bonino OP (pakomisės pirmininkas), Geraldo Luis Borges Hackmann, Pierre Gaudette, Tony Kelly Csr, Jean Liesen, John Michael McDermott SJ, profesoriai dr. Johannes Reiter ir dr. Barbara Hallensleben, bendradarbiaujant generaliniam sekretoriui arkivyskupui Luis Ladarria SJ ir kitiems nariams. Bendrosios diskusijos surengtos per visuotines Komisijos sesijas Romoje 2006 m. ir 2007 m. spalį bei 2008 m. gruodį. Dokumentas Komisijos vieningai patvirtintas 2008 m. gruodžio 1–8 d. sesijoje ir paskui pateiktas jos prezidentui kardinolui Williamui J. Levadai, leidusiam jį paskelbti.

(1) Vatikano II Susirinkimas. Pastoracinė konstitucija *Gaudium et spes*, 1.

(2) Plg. *Ez* 36, 26.

(3) Jonas Paulius II. Kreipimasis į Jungtinių Tautų generalinę asamblėją švenčiant jos įsteigimo 50-ąsias metines 1995 m. gruodžio 5 d.: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XVIII/2, 1995, Città del Vaticano, 1998, 732.

(4) Plg. Benediktas XVI. Šventojo Tėvo kreipimasis į Jungtinių Tautų generalinę asamblėją Niujorke (2008 04 18): AAS 100 (2008), 335: „Visuotinės deklaracijos nuopelnas yra tas, kad įgalina skirtingas kultūras, teisės raiškos formas ir institucinius modelius burtis apie pamatinę vertybių ir per tai – teisių branduolį ir taip suartėti. Šiandien, turint prieš akis spaudimą peraiškinti *Deklaracijos* pamatus ir sugriauti jos vidinę vienybę, kad būtų lengviau pasitraukti nuo žmogaus kilnumo apsaugos dėl paprastų, dažnai dalinių interesų tenkinimo, tokias pastangas būtina padvigubinti. <...> Patyrimas rodo, kad legalumas visada paima viršų teisingumo atžvilgiu, kai primygtinai akcentuojamos teisės ima atrodyti esančios vien įstatymų įgyvendinimo ar įvairių valdymo subjektų norminių sprendimų vaisius. Vien legalumo sąvokomis pateikiamoms teisėms gresia pavojus virsti silpnais pasiūlymais, atskirtais nuo etinio ir racionalaus matmens, kuris yra jų pagrindas ir tikslas. Tuo tarpu *Visuotinė deklaracija*, priešingai, sustiprina įsitikinimą, kad pagarba žmogaus teisėms iš pagrindų šaknijasi nekintamame teisingume, kuriuo taip pat remiasi tarptautinių pareiškimų galia. Mėginant atimti iš teisių jų tikrąją paskirtį siauros utilitarinės perspektyvos naudai, šis aspektas dažnai išleidžiamas iš akių.“

(5) 1993 m. keli Pasaulio religijų parlamento atstovai paskelbė *Deklaraciją dėl globalinės etikos*, kurioje tvirtinama, kad „tarp religijų jau egzistuoja sutarimas, gebantis pagrįsti globalinę etiką, minimalus sutarimas dėl saistančių vertybių, neatšaukiamų normų ir esminių moralinių tendencijų“. *Deklaracijoje* pateikiami keturi principai. 1) „Jokios globalinės tvarkos be naujos globalinės etikos.“ 2) „Su kiekvienu žmogumi turi būti elgiamasi humaniškai.“ Žmogaus kilnumas laikomas tikslu pačiu savaime. Šiuo principu perimama „aukso taisyklė“, pasitaikanti įvairiose religinėse tradicijose. 3) *Deklaracijoje* nurodomos keturios neatšaukiamos moralinės gairės: neprievarta ir pagarba gyvybei; solidarumas; pakanta ir tiesa; vyrų ir moterų lygybė. 4) Kalbant apie žmonijos problemas, būtinas mąstysenos pokytis, idant kiekvienas suvoktų savo neatidėliotiną atsakomybę. Religijų pareiga tokią atsakomybę puoselėti, gilinti ir perteikti ateities kartoms.

(6) Benediktas XVI. Kreipimasis į Popiežiškojo Laterano universiteto remiamo tarptautinio kongreso *Dėl prigimtinių moralės įstatymo* dalyvius (2007 02 12): AAS 99 (2007), 244.

(7) Plg. Šv. Augustinas. *De doctrina christiana*, III, XIV, 22 (*Corpus christianorum*, series latina, 32, 91): „Priesakas *Kas tau nepatinka, to ir kitam nedaryk* niekaip negali skirtis tarp įvairių tautų (*Quod tibi fieri non vis, alii ne feceris, nullo modo posse ulla eorum gentili diversitate variari*).“ Olg. L. J. Philippidis. *Die „Goldene Regel“ religionsgeschichtlich untersucht*. Leipzig 1929; A. Dihle. *Die Goldene Regel. Eine Einführung in die Geschichte der antiken und frühchristlichen Vulgarethik*. Göttingen, 1962; J. Wattles. *The Golden Rule*. New York–Oxford, 1996.

(8) *Mānava dharmasātra*, 1, 108 (G. C. Haughton. *Mānava Dharma Śāstra or The Institutes of Manu, Comprising the Indian System of Duties, Religious and Civil*. Ed. by P. Percival, New Delhi, 1982 (4), 4.

(9) *Mahābhārata, Anusasana parva*, 113, 3–9 (ed. Ishwar Chundra Sharma e O. N. Bimali; transl. according M. N. Dutt, col. IX, Delhi, Parimal Publications, 469).

(10) Pavyzdžiui: „Tesako tai, kas tiesa, tesako tai, kas malonu, tenesako nemalonus tiesos, tenetaria nepriimtinos netiesos; toks amžinasis įstatymas“ (*Mānava dharmasātra*, 4, 138, p. 101); „Žinotina, kad daryti žalą kūnui, plūsti ir atimti nuosavybę yra trys pražūtingiausi dalykai, sukelti pykčio“ (*Mānava dharmasātra*, 7, 51, p. 156).

(11) Konfucijus. *Entretiens*, 15, 23 (tr. di A. Cheng, paris, 1981, 125).

(12) *Koran*, sura 35, 24 (t. di D. Masson, Paris, 1967, 537); plg. sura 13, 7.

(13) *Koran*, sura 17, 22–38 (p. 343–345).

(14) Sofoklis. *Antigonė*, 449–460 eil.

(15) Plg. Aristotelis. *Retorika*, I, XIII, 2 (1373 b 4–11): „Dalinis įstatymas (*nomos idios*) yra tai, ką kiekviena žmonių grupė nustato savo nariams, ir tie įstatymai skirstomi į rašytus ir nerašytus. Visuotinis įstatymas (*nomos koinos*) yra tai, kas atitinka prigimtį (*kata physin*). Juk, kaip kiekvienas tam tikru laipsniu nuvokia, egzistuoja visiems bendras, net tarp savęs nesusijusiems ir neturintiems sutarties, prigimtinis teisingumas ir neteisingumas. Būtent tai galvoje turi Sofoklio Antigonė sakydama, kad palaidoti Poli-

neiką buvęs teisingas poelgis, nors ir uždraustas: ji omenyje turi prigimtį atitinkantį teisingumą.“ Taip pat plg. Nikomacho etika, V, 10 sk.

(16) Plg. Platonas. *Gorgijas* (483c – 484 b) (Kalikleso kalba): „Pati gamta rodo, kad geriau turėti daugiau negu mažiau, kad geriau būti galingesniam negu silpnesniam. Ji įvairiškai rodo, kad taip yra ir tarp visų gyvų būtybių, ir tarp žmonių visose rasė bei visuose miestuose ir kad teisingumą sudaro tai, kad stipresnysis valdo silpnesnį ir yra didesnis. Juk kokiu teisingumo supratimu vadovavosi Kserksas kariaudamas su Graikija arba jo tėvas su skitais? Kitų gausių pavyzdžių nereikia nė minėti. Juk tie vyrai elgėsi pagal teisingą prigimtį bei, prisiekiau Dzeusu, pagal prigimtinę įstatymą – galbūt ne pagal dirbtinį įstatymą, kurį sugalvojamė ir primetame saviesiems, iš kurių nuo jaunystės atrenkame geriausius ir stipriausius, sutramdome juos kaip jaunus liūtus, užburdami gražiomis kalbomis ir tikindami, kad turi tenkintis lygybe ir kad būti lygiam yra garbinga ir teisinga. Bet jei gimtų žmogus, apdovanotas pakankama jėga, jis sutrauktų visus pančius ir išsilaisvintų iš jų, sutryptų visas mūsų formuluotes, kerus bei viliones, visus prigimčiai prieštaraujančius įstatymus: sumaištavęs vergas taptų mūsų šeimininku, ir visu skaitumu suspindėtų prigimtinis teisingumas.“

(17) *Theatetus* (172 a–b) Platono Sokratas aiškina pražūtingus politinius padarinius, kuriuos sukeltų Protagorui priskiriama reliatyvistinė ištara, kad kiekvienas žmogus yra tiesos matas: „Politikos srityje irgi: tai, kas gražu ir bjauru, teisinga ir neteisinga, pamaldu ir nepamaldu, kiekvienai valstybei yra tai, kuo ji pati tiki ir ką padaro teisėta, ir visa tai nustatant niekas nėra protingesnis už kitą <...>. Klausimuose, kas teisinga ir neteisinga, pamaldu ir nepamaldu, griežtai laikomasi susitarimo, kad nieko iš to nėra prigimtyje ir niekas iš to neturi savo esmės – tiesiog grupei tiesa tampa tai, kas tuo momentu jai atrodo, kad yra tiesa, ir yra tol, kol taip atrodo.“

(18) Plg., pavyzdžiui, *De vita beata*, VIII, 1: „Prigimtimi sektina kaip vadovu, protui stebint ir patarinėjant. Tad gyventi laimingai ir gyventi pagal prigimtį yra tas pats (*Natura enim duce utendum est: hanc ratio observat, han consulti. Idem est ergo beate vivere ir secundum naturam*)“.

(19) Ciceronas. *De legibus*, I, VI, 18: *Lex est ratio summa insita in natura quae iubet ea quae facienda sunt prohibetque contraria.*

(20) Plg. *Am* 1–2.

(21) Rabinistinis judaizmas mini septynis moralinius imperatyvus, Dievo per Nojų duotus visiems žmonėms. Jie išvardyti Talmude (*Sanhedrin* 56): 1) nesidirbdink stabų; 2) nežudyk; 3) nevok; 4) nesvetimauk; 5) nepiktžodžiauk; 6) nevalgyk gyvūnų mėsos; 7) įsteik teisingumo tribunolus šešiams ankstesniems įsakymams gerbti.

(22) Išminties raštijoje istorija domimasi pirmiausia tiek, kiek joje atsiskleidžia konstantos, susijusios su Dievop vedančiu keliu. Išmintingi žmonės neniekina istorijos pamokų ir jų kaip dieviškojo apreiškimo vertės (plg. *Sir* 44–51), tačiau gyvai suvokia ryšį tarp įvykių, besiremiančių darna, kuri nėra istorinis įvykis. Norėdama suprasti šią tapatybę kaitoje ir dėl to elgtis deramai, išmintis dau-

giau ieško struktūrinių principų bei dėsnių negu tikslų istorinių perspektyvų. Tai darydama išminties raštija sutelkia dėmesį į protologiją, t. y. pradinį sukūrimą, ir tai, ką tai reiškia. Iš tikrųjų protologija mėgina nusakyti darną, aptinkamą už istorinių įvykių. Tai apriorinė sąlyga, leidžianti tvarkingai surikiuoti visus galimus istorinius įvykius. Tad išminties raštija siekia pabrėžti sąlygas, darančias kasdienį gyvenimą galimą. Istorija pateikia šiuos elementus sekos pavidalu, o išmintis žengia toliau negu istorija, trokšdama nelaikiškai nusakyti tai, kas yra tikrovė sukūrimo metu, „pradžioje“, kai žmonės buvo sukurti pagal Dievo paveikslą.

(23) Plg. *Pat* 6, 6–9: „Nueik pas skruzdėlę tu, dykaduoni, patyrišk jai kelius ir pasimokyk išminties. Neturėdama jokio vado ar pareigūno, ar vadovo, ji pripildė savo sandėlius vasarą ir surenkė sau peną per pjūtį. Kaip ilgai tu ten tysi, dykaduoni? Kada kelsiesi iš miego?“

(24) Plg. ir *Lk* 6, 31: „Kaip norite, kad jums darytų žmonės, taip ir jūs darykite jiems.“

(25) Plg. Šv. Bonaventūras. *Commentarius in Evangelium Lucae*, c. 6, n. 76 („*Opera omnia*, VII“, ed. Quaracchi, p156): „*In hoc mandato [Lk 6, 31] est consumatio legis naturalis, cuius una pars negativa ponitur Tobiae quarto et implicatur hic: Quod ab alio oderis tibi fieri, vide tu aliquando alteri facias*“; Pseudobonaventūras. *Expositio in Psalterium*, Ps 57, 2 („*Opera omnia*, IX“, ed. Vivès, p. 227); „*Duo sunt mandata naturalia: unum prohibitivum, unde Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; alium affirmativum, unde in Evangelio Omnia quaecumque vultis ut faciant vobis homines, eadem facite illis. Primum de malis removendis, secundum de bonis adipiscendis.*“

(26) Plg. Vatikano I Susirinkimas. Dogminė konstitucija *Dei Filius*, c. 2. Taip pat plg. *Apd* 14, 16–17: „Praėjusiais amžiais jis buvo leidęs visoms tautoms eiti savais keliais. Vis dėlto jis nepaliko savęs nepaliudyto geradarybėmis: iš dangaus duodavo jums lietaus bei vaisingų metų, teikė jums maisto ir širdies džiaugsmo.“

(27) Filono Aleksandriečio mokyme aptinkama mintis, kad Abraomas, Įstatymui dar nesant užrašytam, jau „iš prigimties“ gyveno pagal Įstatymą. Plg. Filonas Aleksandrietis. *De Abraomo*, § 275–276 (Ižanga, vertimas ir pastabos J. Gorez, *L'oeuvres de Philon d'Alexandrie*, 20, Paris, 1966, 132–135): „Mozė sako: Šis žmogus (Abraomas) laikėsi dieviškojo įstatymo ir visų dieviškųjų nuostatų (*Pr* 26, 5). O jis nebuvo pamokytas iš rašytinių tekstų. Tačiau, akinamas prigimties – nerašytinės, – karštai stengėsi jų nepažeisti ir tobulai laikytis.“

(28) Plg. *Rom* 7, 22–23: „Juk kaip vidinis žmogus aš žaviuosi Dievo įsakymu. Deja, savo kūno nariuose jaučiu kitą įstatymą, kovojantį su mano proto įstatymu.“

(29) Klemensas Aleksandrietis. *Stromata*, I, c. 29, 182, 1 [„*Sources chrétiennes*“, 30, p. 176].

(30) Šv. Augustinas. *Contra Faustum*, XXII, c. 27 [PL 42, col. 418]: *Lex vero aeterna est ratio divina vel voluntas Dei, ordinem naturalem conservari iubens, perturbari vetans.* Pavyzdžiui, šv. Augustinas smerkia melą, nes tai tiesiogiai prieštarauja kalbos prigimčiai ir jos paskirčiai būti minties ženklu; plg. *Enchiridion*, VII, 22 [*Corpus christianorum*, series latina, 46, 62]: „Žodžiai buvo įsteigti ne

tam, kad žmonės vienas kitą apgaudinėtų, tačiau kad vienas kitą supažindintų su savo mintimis. Vadinas, vartoti žodžius apgaudinėjimui ir siekiant ne to, kam jie įsteigti, yra nuodėmė (*Et utique verba propterea sunt instituta non per quae invicem se homines fallant sed per quae in alterius quisque notitiam cogitationes suas perferat. Verbis ergo uti ad fallaciam, no ad quod instituta sunt, peccatum est.*)“

(31) Šv. Augustinas. *De Trinitate*, XVI, XV, 21 [*Corpus christianorum*, series latina, 50 A, 451]: „Kur tos taisyklės parašytos? Kur ir neteisus žmogus gali sužinoti, kas yra teisu? Kur jis gali pamatyti, kad jam reikia to, ko jis neturi? Kur kitur jos parašytos, jei ne šviesos, vadinamos tiesa, knygoje, kur surašyti visi teisingi įstatymai ir iš kur jie įdedami į žmogaus širdį, ne perkeliant, bet išpaudžiant taip, kaip žiedas padaro išpaudą vaške, pats ten nepasilikdamas? (*Ubinam sunt istae regula scriptae, ubi quid sit iustum et iniustum agnoscit, ubi cernit habendum esse quod ipse non habet? Ubi ergo scriptae sunt, nisi in libro lucis illius quae veritas dicitur, unde omnis lex iusta describitur et in cor hominis qui operatur iustitiam non migrando sed tamquam impremendo transfertur, sicut imago ex anulo et in ceram transit et anulum non relinquit?*)“

(32) Plg. Gajus. *Instituta*, 1. 1 (II sec. d. C.) (ed. J. Reinach. *Collectio des universités de France*. Paris, 1950, 1): *Quod vero naturalis ratio inter omnes hominis constituit, id apud omnes populos peraque custoditur vocaturque ius gentium, quasi quo iure omnes gentes utuntur. Populus itaque romanus partim suo proprio, partim communi omnium hominum iure utitur.*

(33) Šventasis Tomas Akvinielis aiškiai skiria protu paremtą prigimtine politinę tvarką nuo apreiškimo malone besiremiančios antgamtinės religinės tvarkos. Jis prieštarauja musulmonų filosofams ir viduramžių žydams, religiniam apreiškimui priskyrusiems iš esmės politinį vaidmenį. Plg. *Quaestiones disputatae de veritate*, q. 12, a. 3, ad 11: „Žmonių visuomenė, kryptama į amžinąjį gyvenimą kaip tikslą, gali būti išlaikyta tik tikėjimo teismu, kurio principas yra pranašystė <...>. Bet kadangi tikslas yra antgamtinis, tai antgamtinis bus ir šio tikslo link kryptantis teismas ir jo principas – pranašystė. Tuo tarpu teisingumo, kuriuo žmonių visuomenė valdoma pilietinio gėrio atžvilgiu, galima pakankamai turėti remiantis žmogun įdėtais prigimtines teisės principais (*Societas hominum secundum quod ordinatur ad finem vitae aeternae, non potest conservari nisi per iustitiam fidei, cuius principium est prophetia <...>. Sed cum hic finis sit supernaturalis, et iustitia ad hunc finem ordinata, et prophetia, quae est eius principium, erit supernaturalis. Iustitia vero per quam gubernatur societas humana in ordine ad bonum civile, sufficienter potest haberi per principia iuris naturalis homini indita*)“.

(34) Plg. Benediktas XVI. Kalba Regensburge per susitikimą su mokslo pasaulio atstovais (2006 09 12): AAS 98 (2006), 733: „Vėlyvaisiais viduramžiais teologijoje radosi tendencijų šią to, kas graikiška ir krikščioniška, sintezę susprogdinti. Priešingai vadinamajam augustiniškajam bei tomiškajam intelektualizmui, Dunsas Skotas duoda pradžią voliuntarizmui, kurio tolesnė plėtotė galiausiai atvedė prie teiginio, kad iš to, kas yra Dievas, mes tepažįstame jo *voluntas ordinata*. Už jos ribų egzistuojanti Dievo laisvė, kurios galia jis būtų galėjęs padaryti ir tai, kas priešinga viskam, ką jis yra padaręs. Čia išryškėja pozicija, galinti <...>

atvesti prie savavališko Dievo, nesaistomo nei tiesos, nei gėrio, paveiklo. Dievo transcendencija ir kitiškumas taip iškeliami, kad nė mūsų protas, mūsų gebėjimas suvokti tiesą ir gėrį nebeatpind dievo, kurio beribės galimybės, slypinčios už šio faktinio sprendimo, lieka mums amžinai neprieinamos ir paslėptos.“

(35) T. Hobbes. *Leviathan*, II dalis, 26 sk.: „Prigimtinių įstatymų aiškinimas Respublikoje priklauso ne nuo moralės filosofijos knygų. Autorių autoritetas be Respublikos valdžios nepadaro jų nuomonių įstatymu, kad ir kokios jos būtų teisingos.“

(36) Reformuotojų pozicija prigimtinio įstatymo atžvilgiu nebuvo vienalytė. Remdamasis šv. Pauliumi, Jonas Kalvinas labiau negu Martynas Liuteris pripažįsta prigimtinių įstatymą etine norma, net jei iš pagrindų ir negebantį nuteisinti žmogaus. „Paprastai žmogų deramos gyvensenos pakankamai pamoko prigimtinis įstatymas, apie kurį kalba apaštalas <...>. Tad prigimtinio įstatymo tikslas yra padaryti žmogų pakaltinamą; tuo remdamiesi jį galime apibrėžti taip: sąžinės sprendimas, kuriuo jį pakankamai skiria tai, kas gera, ir tai, kas bloga, kad nuteistų žmogų jo paties liudijimu, atimdama iš jo galimybę dangstytis nežinojimu“ (*L'Istituzione cristiana*, libro II, c. 2, 22). Tris amžius nuo Reformacijos prigimtinis įstatymas protestantams tarnavo kaip teisės mokslo pagrindas. Tik su prigimtinio įstatymo sekularizacija XIX a. protestantų teologija nuo jo atsiribojo. Tik nuo šio laiko katalikų ir protestantų nuomonės prigimtinio įstatymo klausimu išsiskyrė. Tačiau šiandien protestantų etika, regis, iš naujo susidomėjo šia idėja.

(37) Posakis kilo iš: Hugo Grotius. *De iure belli et pacis*, Prolegomena: *Haec quidem quae iam diximus locum aliquem habent, etsi daremus, quod sine summo scelere dari nequit, nos esse Deum.*

(38) Gracianas. *Concordantia discordantium canonum*, pars I, dist. 1 [PL 187, col. 29]: *Humanum genus duobus regitur, naturali videlicet iure et moribus. Ius naturale est quod in lege et Evangelio continetur, quo quisque iubetur alii facere quod sibi vult fieri, et prohibetur alii inferre quod sibi nolit fieri. <...> Omnes leges aut divinae sunt aut humanae. Divinae natura, humanae moribus constant, ideoque hae discrepant, quoniam aliae aliis gentibus placent.*

(39) Plg. Paulius VI. Enciklika *Humanae vitae*, 4: AAS 60 (1968), 483.

(40) Plg. Katalikų Bažnyčios katekizmas, 1540–1960; Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis splendor*, 40–53.

(41) Benediktas XVI. Kreipimasis į Popiežiškojo Laterano universiteto remiamo tarptautinio kongreso *Dėl prigimtinio moralės įstatymo* dalyviams (2007 02 12): AAS 99 (2007), 243.

(42) Plg. Benediktas XVI. Šventojo Tėvo kreipimasis į Jungtinių Tautų generalinę asamblėją Niujorke (2008 04 18): AAS 100 (2008), 335: „Jos [žmogaus teisės] remiasi į žmogaus širdį įrašytu prigimtiniu įstatymu ir egzistuoja skirtingose kultūrose ir civilizacijose. Žmogaus teises iš tokio konteksto išimti reikštų apriboti jų veikimo ribą ir nusileisti reliatyvistinei sampratai, anot kurios, teisių reikšmė ir aiškinimas gali įvairuoti, o jų visuotinumą galima neigti dėl skirtingų kultūrinių, politinių, socialinių ir religinių požiūrių.“

(43) Plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Evangelium vitae*, 73–74.

(*Tęsinys kitame numeryje*)

Popiežius kalbėjo Romos Rotos tribunolo nariams

(KAP, KAI) Sausio 29 d., pradėdant juridinius metus, Benediktas XVI kalbėjo Romos Rotos tribunolo kasmetiniame susitikime. Popiežius pabrėžė, kad teisingumas nėra meilės priešybė, o kanonų teisė prisideda prie išganomosios Bažnyčios misijos. Šventasis Tėvas priminė, jog asmenys, įpareigoti dalyvauti bažnytinių teismų procesuose, turi vadovautis teisingumu, o ne daliniu suinteresuotumu ar netinkamai suprantama užuojauta. Vedant procesą dėl santuokos pripažinimo negaliojančia, į asmens gerį dera žvelgti neatsietai nuo jo padėties bažnytinės teisės požiūriu. Šis principas galioja ir svarstant apie

asmens galimybę priimti šv. Komuniją. Pasak popiežiaus, leidimas katalikui priimti Komuniją, nepaisant jo kanoninio statuso, būtų tik tariamas sprendimas, stokoiantis teisingumo ir meilės. Popiežius priminė, jog santuokai priklauso teisinė privilegija, pagal kurią iškilus abejonei santuokos ryšys laikomas galiojančiu, kol neįrodoma priešingai.

Plačiausiai žinoma Romos Rotos tribunolo kompetencija yra bylos dėl santuokos pripažinimo negaliojančia. Per kasmetinius susitikimus su šio apeliacinio tribunolo nariais popiežius jau ne kartą išreiškė susirūpinimą dėl bažnytinių teismų pernelyg lengvai skelbiamų nuosprendžių dėl santuokų pripažinimo negaliojančiomis.

PRANEŠIMAS

Kauno arkivyskupijos kredito unijos nariams

2010 m. kovo 10 d. 14 val. Kauno Šv. apaštalo Petro ir Povilo arkikatedros parapijos namuose, Vilniaus g. 1/Valančiaus g. 4, Kaune, šaukiamas Kauno arkivyskupijos kredito unijos, buveinės adresas Vilniaus g. 3, Kaunas, eilinis visuotinis narių susirinkimas.

Darbotvarkė:

1. Stebėtojų tarybos ataskaita. Ataskaitos įvertinimas.
2. Revizoriaus ataskaita. Ataskaitos įvertinimas.
3. Valdybos ataskaita. Ataskaitos įvertinimas.
4. Paskolų komiteto ataskaita. Ataskaitos įvertinimas.
5. Metinės finansinės atskaitomybės ir pelno paskirstymo (nuostolių dengimo) projekto pristatymas. Metinės finansinės atskaitomybės tvirtinimas. Nutarimo dėl pelno paskirstymo (nuostolių dengimo) priėmimas.
6. 2010–2012 m. veiklos plano tvirtinimas.
7. 2010 metų kredito unijos pajamų ir išlaidų sąmatos tvirtinimas.
8. Revizoriaus darbo tvarkos nustatymo reglamento patvirtinimas.
9. Revizoriaus atlyginimo dydžio nustatymas.
10. Įgaliojimų suteikimas valdybai priimti sprendimus dėl disponavimo turtais, sudaryti sandorius, kai sandorių suma ar turto vertė viršija 1/10 kredito unijos nuosavo kapitalo.

Su darbotvarkėje numatytų klausimų nutarimų projektais ir ataskaitomis bei kitais dokumentais kredito unijos nariai gali susipažinti kredito unijos patalpose, Vilniaus g. 3, Kaune,

Kauno arkivyskupijos kredito unijos valdyba

Bažnyčios žinios

Eina nuo 1996 sausio 15 dienos du kartus per mėnesį

STEIGĖJAS

Lietuvos Vyskupų Konferencija
S. Skapo g. 4, 01122 Vilnius

LEIDĖJAS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras
Papilio g. 5, 44275 Kaunas

REDAKcinė KOMISIJA

Pirmininkas

arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ

Nariai:

mons. Gintaras Grušas
kun. Lionginas Virbalas SJ

Vyskupijų atstovai:

Kaišiadorių vyskupija / mons. Algirdas Jurevičius
Kauno arkivyskupija / Darius Chmieliauskas
Panevėžio vyskupija / kun. Rimantas Kaunietis
Šiaulių vyskupija / kun. Evaldas Alūza
Telšių vyskupija / kun. Remigijus Saunorius
Vilkaviškio vyskupija / mons. Arūnas Poniškaitis
Vilniaus arkivyskupija / kun. Saulius Bužauskas

VYR. REDAKTORIUS

Gediminas Žukas

REDAKTORIAI

Kastantas Lukėnas
Violeta Micevičiūtė
Asta Petraitytė

KORESPONDENTAI

kun. Žydrūnas Vabuolas / Vilnius
kan. Andriejus Sabaliauskas / Telšiai
Inesė Ratnikaitė / Šiauliai
kun. Gediminas Tamošiūnas / Kaišiadorys

ADRESAS

Papilio g. 5, 44275 Kaunas

TELEFONAI

Redakcija (37) 323 853
Platinimo tarnyba (37) 322 758
El. paštas lkbc@lcn.lt

SPAUDŽIA

LC „Dakra“
Savanorių pr. 192
44151 Kaunas

TIRAŽAS 800 egz.

ISSN 1392-6098

© 2009, „Bažnyčios žinios“